Ministerie van Buitenlandse Zaken

Rapportage 2025

Internationale Mensenrechtenprocedures

Rapportage 2025

Internationale Mensenrechtenprocedures

Afdeling Internationaal Recht
Ministerie van Buitenlandse Zaken

Inhoud

Voorwoord **6**

Procesvertegenwoordiging bij het Europees Hof voor de Rechten van de Mens en de VN-verdragscomités **9**
Procesvertegenwoordiging 10

Raad van Europa **17**
Europees Hof voor de Rechten van de Mens 18
Europees Comité voor Sociale Rechten 33
Comité van Ministers 34

Verenigde Naties **42**
Mensenrechtencomité 43
Comité voor de Uitbanning van Discriminatie van Vrouwen 45
Comité tegen Foltering en Comité voor de Uitbanning van Rassendiscriminatie 47

Overige ontwikkelingen **48**
Raad van Europa 49
Verenigde Naties 54

Bijlagen: overzichten en statistieken 56
Bijlage I: Raad van Europa 57
Bijlage II: Verenigde Naties 65

Voorwoord

Er is alweer een jaar voorbij sinds de vorige rapportage over de internationale mensenrechtenprocedures waarbij het Koninkrijk der Nederlanden betrokken is geweest. In deze rapportage vindt u, zoals ieder jaar, de samenvattingen van de uitspraken en beslissingen van het afgelopen jaar. Daarnaast wordt in het inleidend hoofdstuk uitleg gegeven over de internationale mensenrechtenprocedures en vindt u informatie over ontwikkelingen binnen de Raad van Europa die in het verlengde liggen van - of van direct belang zijn voor - deze procedures, waaronder verschillende overzichten en statistieken. In 2025 vierde het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens en fundamentele vrijheden ('EVRM') – een jaar na de Raad van Europa – de 75ste verjaardag, een moment om te reflecteren over wat het EVRM heeft betekend in al die jaren en ook een moment om vooruit te kijken naar de toekomst.

Een absoluut hoogtepunt in 2025 is de uitspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens ('EHRM', 'Hof') in de interstatelijke klacht van Nederland tegen Rusland over het neerhalen van de vlucht MH17. In een openbare uitspraak van 9 juli 2025 heeft het EHRM unaniem geoordeeld dat Rusland verantwoordelijk is voor het neerhalen van vlucht MH17 en de dood van alle 298 inzittenden. Rusland heeft zijn verplichting onder artikel 2 EVRM (recht op leven – materieel) geschonden door de inzet van de Buk-TELAR die de dood van alle inzittenden tot gevolg had en door geen passende maatregelen te nemen om dit te voorkomen. Het EHRM heeft tevens vastgesteld dat Rusland artikel 2 EVRM (recht op leven – procedureel) heeft geschonden omdat het geen eigen gedegen onderzoek naar het neerhalen van vlucht MH17 heeft gedaan en onvoldoende medewerking heeft verleend aan verzoeken om informatie van Nederland en het Joint Investigation Team ('JIT'). Het EHRM oordeelde ook dat het aanhoudende intense lijden van de nabestaanden van een dermate ernstig niveau is, mede door Ruslands ontkenning van iedere betrokkenheid bij het neerhalen van vlucht MH17, dat dit een schending oplevert van artikel 3 van het EVRM (verbod op foltering en onmenselijke en vernederende behandeling). Doordat er in Rusland geen daadwerkelijke rechtsmiddelen voor de nabestaanden waren die konden leiden tot de vaststelling van verantwoordelijkheid en het toekennen van compensatie was ook sprake van een schending van artikel 13 (recht op een daadwerkelijk rechtsmiddel) in samenhang met artikel 2 EVRM. Bovendien oordeelde het EHRM dat Rusland artikel 38 EVRM had geschonden door zijn gebrek aan constructieve betrokkenheid tijdens de ontvankelijkheidsfase en zijn algehele gebrek aan deelname aan de inhoudelijke behandeling van de zaak voor het EHRM.

Voor het overige laten de cijfers van 2025 een vergelijkbaar beeld zien als de voorgaande jaren: in een beperkt aantal zaken komt het EHRM tot de conclusie dat Nederland het EVRM heeft geschonden. Dit jaar in slechts één zaak. In deze zaak oordeelde het EHRM dat de beëindiging van ouderlijk gezag van een vrouw over haar dochter een schending van artikel 8 EVRM (recht op eerbiediging van

privé-, familie- en gezinsleven) opleverde. In 2025 is er ook één verdragsschending door Nederland geconstateerd door de VN-verdragscomités; het Comité voor de Uitbanning van Discriminatie van Vrouwen oordeelde dat Nederland artikel 16 lid 1 onder g van het CEDAW had geschonden, doordat het legesvereiste voor geslachtsnaamwijziging na echtscheiding een indirect discriminerende drempel vormde voor vrouwen.

Bij de totstandkoming van deze rapportage zijn weer velen betrokken geweest. Naast medewerkers van de Afdeling Internationaal Recht van het ministerie van Buitenlandse Zaken en de jaarlijks bij deze afdeling gedetacheerde collega van de Raad van State, zijn dat de collega's van de ministeries die bij de inhoudelijke behandeling van de zaken het voortouw hebben genomen dan wel nauw betrokken zijn geweest, te weten collega's van de ministeries van Justitie en Veiligheid; Financiën, Volksgezondheid, Welzijn en Sport, als ook van de Immigratie en Naturalisatiedienst; en het Openbaar Ministerie. Ook de collega's op de betreffende ministeries van Aruba, Curaçao en Sint Maarten zijn betrokken geweest bij deze rapportage voor zover uitspraken en beslissingen de Caribische landen van het Koninkrijk betreffen.

Voor commentaar, suggesties of verzoeken om informatie kunt u te allen tijde contact opnemen: djz-mensenrechten@minbuza.nl.

Den Haag, mei 2026

Cluster Mensenrechten
Afdeling Internationaal Recht
Directie Juridische Zaken

Procesvertegenwoordiging bij het Europees Hof voor de Rechten van de Mens en de VN-verdragscomités

Procesvertegenwoordiging

De procesvoering namens de regering van het Koninkrijk der Nederlanden ('het Koninkrijk', 'de regering') bij het Europees Hof voor de Rechten van de Mens ('EHRM', 'Hof'), het Europees Comité voor Sociale Rechten ('ECSR') en verschillende verdragscomités van de Verenigde Naties ('VN'), waaronder het Mensenrechtencomité (dat toezicht houdt op de naleving van het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten ('IVBPR')), het Comité tegen foltering (dat toezicht houdt op naleving van het Verdrag tegen foltering en andere wrede, onmenselijke en onterende behandeling of bestraffing ('CAT')), het Comité tegen rassendiscriminatie (dat toezicht houdt op de naleving van het Internationaal Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van rassendiscriminatie ('CERD')) en het Comité voor de uitbanning van discriminatie van vrouwen (dat toezicht houdt op naleving van het Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen ('CEDAW')) wordt uitgevoerd door het ministerie van Buitenlandse Zaken, in samenspraak met de betrokken departementen.

Zaakbehandeling

Momenteel zijn twee juristen bij de afdeling Internationaal recht van de Directie Juridische Zaken ('DJZ/IR') bij het ministerie van Buitenlandse Zaken gemachtigd om in Straatsburg en Genève op te treden namens de regering. Deze gemachtigden, ook wel "agenten" genoemd, maken deel uit van het Mensenrechtencluster. De agenten zijn verantwoordelijk voor de coördinatie van de procesvoering. De agenten worden ondersteund door verschillende juristen en een administratief medewerker vanuit het Mensenrechtencluster. Het cluster is belast met de registratie van de zaken, de stroom van processtukken van en naar het EHRM en de comités van de VN, en de distributie naar de betrokken departementen. Het Mensenrechtencluster coördineert de voorbereiding en de formulering van het standpunt van de regering voor het EHRM en de comités in de verschillende lopende zaken. Deze zaken kunnen alle mogelijke onderwerpen beslaan zolang er een beroep wordt gedaan op de mensenrechten uit de desbetreffende verdragen waarop het EHRM en de comités toezicht houden. Naast procesvoering houdt het Mensenrechtencluster zich ook bezig met advisering op het gebied van internationale mensenrechtenverdragen en internationaal gewoonterecht.

Procedures voor het Europees Hof voor de Rechten van de Mens

Individuen

De procedure op grond waarvan individuen een klacht kunnen indienen bij het EHRM staat beschreven in artikel 34 EVRM. Op grond van dit artikel kan een individu, een niet-gouvernementele organisatie of een groep individuen die beweert slachtoffer te zijn van een schending van één of meerdere rechten van het EVRM of de daarbij behorende Protocollen een verzoekschrift indienen bij het EHRM.

Interstatelijke zaken

Lidstaten kunnen iedere (vermeende) schending van EVRM-recht(en) door een andere lidstaat in een interstatelijke procedure aanhangig maken bij het EHRM. Deze procedure is vastgelegd in artikel 33 EVRM. Het is hiervoor niet noodzakelijk dat de individuele slachtoffers van die vermeende mensenrechtenschendingen de nationaliteit hebben van het verzoekende land. Deze procedure werd aanvankelijk zelden gebruikt. De laatste jaren is er een duidelijke toename in het aantal statenklachten en op dit moment zijn er 15 interstatelijke zaken aanhangig bij het EHRM. Nederland heeft drie keer een interstatelijke zaak aanhangig gemaakt. De eerste zaak was in 1967 tegen Griekenland waar toen het Kolonelsregime aan de macht was. De tweede zaak was in 1982 tegen Turkije in verband met de toenmalige staatsgreep. De meest recente interstatelijke procedure van de regering is tegen Rusland en betreft het neerhalen van vlucht MH17.

Interventies

Op basis van artikel 36 EVRM is het mogelijk voor een lidstaat of andere partijen om schriftelijke opmerkingen in te dienen of deel te nemen aan een hoorzitting in zaken waar het geen partij bij is. Het doel van een interventie is om extra inbreng te leveren aan het EHRM die kan bijdragen aan de besluitvorming. Een interveniërende partij wordt daarom ook wel *amicus curiae* (vriend van het Hof) genoemd. Zoals gezegd, is een interveniërende derde geen partij bij de zaak en is dus niet rechtstreeks gebonden aan de uiteindelijke uitspraak. Er zijn twee soorten interventies. Ten eerste heeft een staat het recht te interveniëren in zaken waarin een onderdaan klaagt tegen een andere staat. Ten tweede kan het EHRM staten of anderen uitnodigen om te interveniëren. De regering of andere partijen, zoals maatschappelijke organisaties, kunnen het EHRM verzoeken om als interveniënt te worden toegelaten. Het is dan aan het EHRM om te beslissen of de interventie wordt toegestaan. De regering maakt regelmatig gebruik van de mogelijkheid om toestemming te verkrijgen voor interventie om hiermee een bepaalde interpretatie van het EVRM voor te stellen of de rechtsontwikkeling te bevorderen. In beginsel intervenieert Nederland alleen in zaken waarin sprake is van een specifiek Nederlands belang. Dat kan bijvoorbeeld zijn omdat in Nederland procedures lopen met dezelfde problematiek. Een andere

reden voor een interventie kan zijn dat verwacht wordt dat in een zaak een leerstuk wordt ontwikkeld, en er een bepaald belang is in de richting van die ontwikkeling. Indien er besloten wordt tot het indienen van een interventie zal vrijwel altijd sprake zijn van een concreet politiek, juridisch, economisch en/of financieel belang bij (de uitkomst van) het geschil of de uitleg van het EVRM. Een interventie wordt altijd gedaan in nauwe samenspraak en samenwerking met het departement wiens beleidsterrein de interventie betreft. In het verleden heeft Nederland in ruim tien zaken geïntervenieerd.

Adviezen

Naast uitspraken en beslissingen kan het EHRM adviezen geven over de interpretatie en implementatie van het EVRM. Deze adviezen, op basis van Protocol 16 bij het EVRM, worden gegeven op verzoek van de hoogste gerechtshoven van lidstaten en enkel indien het relevant is voor een lopende nationale zaak. Hoewel de adviezen van het EHRM niet bindend zijn, zijn deze wel gezaghebbend in de interpretatie van het EVRM. Bij adviesverzoeken van rechters uit het Koninkrijk heeft de regering het recht om schriftelijke opmerkingen in te dienen. Bij adviesverzoeken van rechters uit andere landen kan de regering toestemming vragen aan het EHRM om een schriftelijke bijdrage in te dienen. Nederland is sinds 2019 partij bij dit Protocol. Er is nog geen adviesverzoek door één van de Nederlandse hoogste rechters bij het EHRM ingediend en de regering heeft nog niet om een interventie in adviesprocedures uit andere staten verzocht.

Comité van Ministers

De kracht van het EVRM is niet alleen gelegen in het verdrag zelf en de zich voortdurende ontwikkelende rechtspraak van het EHRM, maar nadrukkelijk ook in het toezicht op de naleving van deze uitspraken. Dit toezicht is in handen van de lidstaten van de Raad van Europa, die hierin ondersteund worden door een toegewijde afdeling van het Secretariaat, het *Department for the Execution of Judgments* (*Execution Department*). Samen zien zij erop toe dat de lidstaten uitspraken uitvoeren, niet alleen door het nemen van individuele maatregelen zoals het betalen van door het EHRM toegekende schadevergoedingen of het verlenen van een verblijfsvergunning, maar ook door het nemen van algemene maatregelen die ervoor moeten zorgen dat vergelijkbare schendingen zich in de toekomst niet opnieuw zullen voordoen. Afhankelijk van de geconstateerde schending, kunnen algemene maatregelen bijvoorbeeld nopen tot het aanpassen van beleid, wetgeving of jurisprudentie, het verbeteren van detentie-omstandigheden, het trainen van rechters of ambtenaren of een hele reeks van andere maatregelen. Nadat het Comité van Ministers heeft vastgesteld welke individuelen en/of algemene maatregelen vereist zijn, dient de betreffende lidstaat door middel van *Action Plans* regelmatig te rapporteren over de voortgang van deze maatregelen. Naast de inbreng van het *Execution Department*, kunnen ook niet-gouvernementele

organisaties, internationale organisaties, nationale mensenrechten instituties, zoals in Nederland het College voor de Rechten van de Mens, en anderen hun visie geven op de voortgang en effectiviteit van de implementatie van de uitspraken. Indien een zaak bijzonder ernstig is of indien onvoldoende voortgang wordt geconstateerd in de naleving van de uitspraak, dan kan het Comité van Ministers besluiten om deze zaak onder verscherpt toezicht te plaatsen.
In gevallen waarin ingrijpende maatregelen of vergaande hervormingen vereist zijn, kan dit proces meerdere jaren in beslag nemen. Dit geldt ook voor lidstaten die toegewijd zijn aan het beschermen van mensenrechten en over voldoende financiële middelen beschikken.

Procedures bij het Europees Comité voor Sociale Rechten

Het aanvullend protocol bij het Europees Sociaal Handvest ('ESH') maakt het mogelijk voor sociale partners en niet-gouvernementele organisaties om een collectief verzoekschrift in te dienen over (vermeende) schendingen van het ESH door een lidstaat. Als een verzoekschrift wordt ingediend, zal dit worden onderzocht door het Europees Comité voor Sociale Rechten ('ECSR'). Het ECSR neemt vervolgens een besluit over de ontvankelijkheid van de klacht en gaat na of sprake is van een schending van het ESH. Op basis van dit besluit van het ECSR kan het Comité van Ministers een resolutie aannemen waarin aanbevelingen aan de lidstaat worden gedaan over de schending.

Het agentennetwerk voor het EHRM en het ECSR

Het Mensenrechtencluster participeert actief in het netwerk van agenten van de lidstaten bij het EHRM. Er wordt binnen het netwerk informatie uitgewisseld over lopende zaken en overige kwesties die relevant zijn voor de procedures voor het EHRM. Daarnaast biedt het netwerk de mogelijkheid om andere landen te attenderen op relevante nieuwe zaken, met het oog op de mogelijkheid te interveniëren, en de gelegenheid om het optreden van de verschillende lidstaten in zaken te coördineren.

Er wordt gestreefd naar een jaarlijkse onderlinge bijeenkomst van de agenten, meestal op uitnodiging van de agent van de lidstaat die in het najaar voorzitter is van het Comité van Ministers van de Raad van Europa. Daarnaast organiseert het EHRM in beginsel twee keer per jaar een agentenbijeenkomst in Straatsburg. Tijdens deze agentenbijeenkomsten wordt gesproken over verschillende ontwikkelingen en vragen rondom het procederen bij het EHRM. Het ECSR organiseert eveneens één keer per jaar een bijeenkomst tussen het ECSR en de agenten van de landen die het collectief klachtrecht onder het ESH hebben erkend.

Procedures voor de VN-verdragscomités

Nederland is partij bij acht mensenrechtenverdragen, te weten het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten ('IVBPR'), het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten ('IVESCR'), het Internationaal Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van rassendiscriminatie ('ICERD'), het Internationaal Verdrag voor de uitbanning van alle vormen van vrouwendiscriminatie ('CEDAW'), het Verdrag tegen foltering en andere wrede, onmenselijke of onterende vormen van bestraffing ('CAT'), het Internationaal Verdrag voor de rechten van het kind ('IVRK'), het Internationaal Verdrag voor de rechten van mensen met een handicap ('VN-verdrag handicap') en het Internationaal Verdrag inzake de bescherming van alle personen tegen gedwongen verdwijning ('ICPPED'). Al deze verdragen bevatten, (al dan niet) via een optioneel protocol, een mogelijkheid op grond waarvan individuen kunnen klagen over mensenrechtenschendingen (ook wel individueel klachtrecht). Individuen kunnen klagen over vermeende schendingen door het Koninkrijk bij vijf comités: het Mensenrechtencomité (met betrekking tot schendingen van het IVBPR), het Comité tegen foltering ('CAT'), het Comité tegen rassendiscriminatie ('CERD'), het Comité tegen gedwongen verdwijningen ('CED') en het Comité voor de uitbanning van discriminatie van vrouwen ('CEDAW'). De comités bestaan uit onafhankelijke experts die gekozen worden door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties. Hoewel alle comités verschillen vanwege de thematische inhoud van het desbetreffende verdrag, verlopen de procedures ten aanzien van individuele klachten doorgaans hetzelfde.

Individuen

Bij de hierboven genoemde vijf comités (het Mensenrechtencomité, het CAT, het CERD, CED en het CEDAW) is het mogelijk om een individuele klacht in te dienen tegen het Koninkrijk. Een individu kan een klacht indienen bij het comité vanwege een (vermeende) schending van het bijbehorende verdrag. Op deze manier kan het comité bescherming bieden op een individueel niveau. Het betrokken comité geeft in een zienswijze aan of er sprake is van schending(en) van de relevante verdragsartikelen. De zienswijzen van de comités zijn formeel niet-bindend, maar zijn wel gezaghebbend.

Interstatelijke zaken

Bij een aantal comités kunnen interstatelijke zaken ingediend worden. Dit houdt in dat een verdragspartij een andere verdragspartij kan aanklagen voor vermeende schendingen van mensenrechten in het desbetreffende VN-verdrag. Over het algemeen vereist dit een expliciete erkenning van deze procedure door beide verdragspartijen. Deze procedure wordt zelden gebruikt.

Follow-up

Wanneer een comité een schending constateert, heeft de regering 180 dagen om een actieplan op te stellen en in te dienen. In dit actieplan noemt de regering welke maatregelen genomen worden om de schending te beëindigen en nieuwe schendingen te voorkomen. Op basis van dit plan neemt het comité een *follow-up* rapport aan waarin wordt aangegeven in hoeverre de regering de zienswijze van het comité heeft geïmplementeerd. Bij elke sessie van het comité kan een nieuw *follow-up* rapport worden aangenomen, totdat de regering de zienswijze naar tevredenheid van het comité heeft geïmplementeerd.

Verloop individuele zaken

De behandeling van individuele zaken in de verschillende procedures verloopt in grote lijnen hetzelfde. Nadat een nieuwe zaak wordt gecommuniceerd aan het Koninkrijk wordt deze in behandeling genomen door het Mensenrechtencluster van het ministerie van Buitenlandse Zaken. Dit cluster betrekt, afhankelijk van de inhoud van de zaak, het ministerie dat beleidsverantwoordelijkheid draagt voor de (vermeende) mensenrechtenschending.

Bij de behandeling van zaken wordt gekeken naar de ontvankelijkheid en inhoud van de zaak. Bij de ontvankelijkheid is het de vraag of de zaak kan worden toegelaten aan de hand van verschillende criteria, waaronder of de nationale rechtsmiddelen zijn uitgeput, de zaak binnen de reikwijdte van het verdrag of het relevante verdragsartikel valt, de klacht voldoende onderbouwd is, de zaak al onderzocht wordt door een andere internationale instantie, de klacht misbruik vormt van de procedure en of verzoeker schade heeft geleden als gevolg van de vermeende schending. Ten aanzien van de inhoud moet er sprake zijn van een maatregel die binnen de reikwijdte van een verdragsartikel valt. Bij sommige verdragsartikelen is het vervolgens de vraag of een beperking van een verdragsvrijheid kan worden gerechtvaardigd. Na ontvangst van het verzoekschrift kan de regering een verweerschrift indienen. Hierop kan de verzoeker/klager reageren en daarna is er voor de regering nog een keer de gelegenheid om een aanvullend verweerschrift in te dienen. Soms wordt hierna nog een nadere schriftelijke reactie ingediend, bijvoorbeeld in geval van nieuwe ontwikkelingen of om in te gaan op specifieke aanvullende vragen van het comité of het EHRM.

Op basis van al deze stukken geeft het comité een schriftelijke zienswijze en het EHRM een uitspraak of beslissing. Indien om een schadevergoeding is gevraagd, staat in de zienswijze of uitspraak/beslissing of schadevergoeding moet worden verleend. Er bestaat de mogelijkheid voor een hoorzitting in Genève of Straatsburg. In procedures tegen het Koninkrijk voor de comités is hiervan nog nooit gebruik gemaakt. Soms wordt een hoorzitting in Straatsburg georganiseerd door het EHRM,

onder meer in zaken die door de Grote Kamer van het EHRM worden behandeld.

Bij het EHRM moet een klacht worden ingediend binnen vier maanden nadat de hoogste nationale rechter uitspraak heeft gedaan in de zaak. Vervolgens worden alle verzoekschriften die binnenkomen bij het EHRM door de *filtering section* beoordeeld op kennelijke niet ontvankelijkheid. Nadat het verzoekschrift is gecommuniceerd aan Nederland, gaat de zogenaamde non-contentieuze fase in, waarin partijen tot een minnelijke schikking kunnen komen. De termijnen voor het indienen van verweerschriften beginnen pas nadat de non-contentieuze fase is afgesloten. Dat is gewoonlijk na twaalf weken.

Kennisoverdracht

Het Mensenrechtencluster maakt deel uit van de afdeling Internationaal Recht ('DJZ/IR'). Naast het Mensenrechtencluster bestaat DJZ/IR uit de clusters Vrede & Veiligheid, Internationale Rechtsorde, Internationale Omgeving, Procesvoering en het Centrum voor Internationaal Recht ('CIR'). De afdeling is een kennisafdeling die ten dienste staat van het Nederlandse overheidsbeleid. Medewerkers van de afdeling verzorgen regelmatig lezingen en cursussen bij andere departementen en uitvoerende diensten. Leden van het Mensenrechtencluster verzorgen ook regelmatig cursussen over de praktijk bij het EHRM en de VN-verdragscomités en lezingen over ontwikkelingen in het internationaal recht, bijvoorbeeld aan universiteiten, de Academie voor Wetgeving en rechtbanken.

Er bestaan verschillende mogelijkheden om tijdelijk ervaring op te doen bij het Mensenrechtencluster. Zo wordt er jaarlijks een jurist vanuit de Raad van State gedetacheerd bij het Mensenrechtencluster. Daarnaast kunnen studenten een stage lopen bij DJZ/IR om zo onder andere kennis te maken met de procesvoering bij het EHRM en de VN-verdragscomités. In 2025 hebben zeven studentenstagiairs op de afdeling meegewerkt.

Raad van Europa

Europees Hof voor de Rechten van de Mens

Uitspraken

S.W.O.C. B.V. (2799/16, 1 april 2025), B.H. B.V. (3124/16, 1 april 2025), P.I. B.V. (3205/16, 1 april 2025) en J.J.G. B.V. e.a. (2800/16, 1 april 2025)

De verzoekende ondernemingen klagen dat de overdracht van strafvorderlijke gegevens door het Openbaar Ministerie aan de Nederlandse Mededingingsautoriteit ('NMa'), tegenwoordig de Autoriteit Consument & Markt, in strijd was met artikel 8 EVRM (recht op eerbiediging van privé-, familie- en gezinsleven). Ook klagen zij dat zij geen toegang hebben gehad tot een daadwerkelijk rechtsmiddel om hun klacht hierover aan de orde te stellen (artikel 13 EVRM).

Verzoekers in zaken *S.W.O.C. B.V.*, *B.H. B.V.* en *P.I. B.V.* zijn ondernemingen die actief zijn bij het verzamelen van afvalstoffen van schepen in de Rotterdamse haven. In het kader van een strafrechtelijk onderzoek tegen een derde (dochter)onderneming, die werd verdacht van het overtreden van de Wet milieubeheer en van het vervalsen van documenten, zijn telefoongesprekken met medewerkers opgenomen. Verzoekers in zaak *J.J.G. B.V. e.a.* zijn ondernemingen die betrokken zijn bij bouwprojecten en werden verdacht van (betrokkenheid bij) omkoping van gemeenteambtenaren.

In het kader van een strafrechtelijk onderzoek hiernaar zijn gesprekken van enkele van hun medewerkers getapt. In alle zaken volgden uit de rechtmatig getapte gesprekken indicaties dat verzoekers zich schuldig maakten aan schendingen van de Mededingingswet. Het OM deelde deze informatie op grond van de Wet justitiële en strafvorderlijke gegevens ('Wjsg') met de NMa. Mede op basis van deze informatie heeft de NMa verzoekers boetes opgelegd voor handelen in strijd met de Mededingingswet.

Volgens verzoekers was de overdracht van de strafvorderlijke gegevens in strijd met artikel 8 EVRM omdat de overdracht geen wettelijke basis had en niet voorzienbaar was. Volgens verzoekers bevat de Wjsg bovendien onvoldoende waarborgen tegen willekeurige inmenging. Verzoekers menen dat het ontbreken van een gemotiveerd besluit, in combinatie met de discretionaire bevoegdheid van het OM, betekende dat de mate waarin rekening was gehouden met de belangen van de verzoekende ondernemingen onbekend bleef en dat het besluitvormingsproces onvoldoende waarborgen bood tegen willekeur en misbruik. Daarnaast menen verzoekers dat de inmenging in hun privéleven niet proportioneel was.

Volgens het EHRM vormt de overdracht van de strafvorderlijke gegevens aan een ander bestuursorgaan een inmenging in het recht op respect voor het privéleven onder artikel 8 EVRM.

Het EHRM oordeelt allereerst dat de relevante bepalingen van de Wjsg de voorwaarden waaronder de autoriteiten de strafvorderlijke gegevens kunnen

overdragen aan een ander overheidsorgaan voldoende duidelijk definiëren. Zo is in die wet gedefinieerd welke data voor overdracht in aanmerking komen ("strafvorderlijke gegevens"), welk doel ermee moet worden nagestreefd en is de toegestane groep potentiële ontvangers gedefinieerd. Daarbij overweegt het EHRM dat, anders dan verzoekers betogen, voldoende voorzienbaar is dat onder de term "strafvorderlijke gegevens" ook andere bij de tap verkregen gegevens vallen die niet direct relevant zijn voor het strafrechtelijk onderzoek. Verder vereist de Wjsg een belangenafweging met het oog op een zwaarwegend algemeen belang. Daarnaast overweegt het EHRM dat de doelstelling van de overdracht, namelijk de bescherming van het economische welzijn van het land, in dit kader legitiem is. Bovendien was de overdracht van de gegevens noodzakelijk in een democratische samenleving. Het EHRM merkt op dat een voorafgaande rechterlijke toetsing van de overdracht ontbrak, dat verzoekers niet voorafgaand aan de overdracht in kennis zijn gesteld ervan en dat in de door de officier van justitie gegeven toestemming een motivering ontbrak van de noodzaak van de overdracht, maar dat dit gecompenseerd werd door meerdere factoren. De informatie was immers rechtmatig verkregen in het strafrechtelijk onderzoek en verzoekers hebben achteraf de rechtmatigheid van de overdracht, onder meer aan het EVRM, effectief laten toetsen bij de bestuursrechter. Verzoekers hadden bovendien ook gebruik kunnen maken van de civiele onrechtmatige daad-procedure (artikel 6:162 BW). Gezien het bovenstaande, heeft de regering volgens het EHRM gehandeld binnen zijn discretionaire bevoegdheid (*margin of appreciation*) en is geen sprake van een schending van artikelen 8 en 13 EVRM.

N.S.S. (45644/18, 15 april 2025)

Verzoekster klaagt dat de beëindiging van haar ouderlijk gezag over haar kind in strijd is met artikel 8 EVRM (recht op eerbiediging van privé-, familie- en gezinsleven). Verzoekster had sinds de geboorte van haar kind in 2014 exclusief ouderlijk gezag over haar kind. Bij de bij verzoekster betrokken jeugdbeschermingsinstelling ('gecertificeerde instelling') bestonden zorgen over het gezin, onder meer omdat in de relatie tussen verzoekster en de vader sprake was van huiselijk geweld, waar het kind getuige van was. Na onderzoek van de Raad voor de Kinderbescherming ('RvdK') is een maatregel van ondertoezichtstelling aangevraagd. De rechtbank kende die toe en oordeelde dat verzoekster en kind in een moeder-kind faciliteit met supervisie moesten worden geplaatst zodat de pedagogische vaardigheden van moeder konden worden beoordeeld. Verzoekster vertrok enkele dagen na het uitspreken van de ondertoezichtstelling met haar kind uit de zorginstelling. Daarop werd een gedwongen spoeduithuisplaatsing opgelegd en werd het kind in een pleeggezin geplaatst. Ongeveer anderhalf jaar nadat het kind onder toezicht was gesteld, stemde de rechtbank in met beëindiging van het ouderlijk gezag van verzoekster over haar kind, vanwege het verstrijken van de zogeheten 'aanvaardbare termijn' voor het verkrijgen van duidelijkheid over het opgroeiperspectief van het kind.

Verzoekster stelt dat de autoriteiten de beslissing om het gezag te beëindigen niet goed hebben onderbouwd, dat er geen onafhankelijk en deskundig onderzoek heeft plaatsgevonden naar haar opvoedvaardigheden en dat de autoriteiten onvoldoende stappen hebben ondernomen om verzoekster en het kind te herenigen.
Het EHRM overweegt dat de autoriteiten in deze zaak hun beslissing om het gezag van verzoekster te beëindigen hadden gebaseerd op rapporten van de Raad voor de Kinderbescherming en op de bevindingen van de rechtbank uit eerdere beslissingen over de ondertoezichtstelling en de uithuisplaatsing. Echter de uitspraken van de rechter en de raadsrapporten bevatten geen grondige analyse van de kwetsbaarheid van het kind, terwijl dat wel noodzakelijk was geweest. Daarnaast was het verzoek om gezagsbeëindiging anderhalf jaar na de uithuisplaatsing ingediend en was minder dan een jaar na de uithuisplaatsing duidelijk dat er niet meer gewerkt werd aan gezinshereniging omdat de zogeheten aanvaardbare termijn was verlopen.
Het EHRM overweegt dat de onderbouwing van het verlopen van de aanvaardbare termijn met name gebaseerd was op de weigering van verzoekster om hulp te aanvaarden. Het EHRM erkent dat verzoekster op verschillende momenten hulp heeft geweigerd en dat dit het onderzoek naar haar opvoedvaardigheden heeft geschaad.
Het EHRM acht het echter niet bewezen dat verzoekster, die zelf ook kwetsbaar was en duidelijk haar vertrouwen in de betrokken autoriteiten verloren had, niet open stond voor alternatieven.
Het EHRM oordeelt dat de autoriteiten de mogelijkheid van hereniging van het kind met verzoekster al in een vroeg stadium hebben opgegeven, zonder een deugdelijke beoordeling van verzoeksters opvoedingsvaardigheden, zonder een diepgaande analyse te maken van de kwetsbaarheid van het kind en zonder afdoende aan te tonen waarom hereniging niet langer verenigbaar was met de belangen van het kind.
Het EHRM concludeert dat artikel 8 EVRM is geschonden en kent aan verzoekster een billijke genoegdoening toe van 20.000 euro voor geleden immateriële schade.

T.K. (298/15, 20 mei 2025)
Verzoekers klagen op grond van artikel 2 EVRM (recht op leven) over de dood van hun zoon door een schot van een vuurwapen van een politieagent. Verzoekers stellen dat het gebruik van het vuurwapen van de agent niet “absoluut noodzakelijk” was en dat de autoriteiten hebben nagelaten een onafhankelijk en effectief onderzoek naar het incident uit te voeren.
De zaak betreft een incident waarbij de betrokken agent werd aangevallen door enkele leden van het voetbalteam van de zoon. De agent trok zijn pistool en vuurde vier schoten af. Het eerste schot, bedoeld als waarschuwingsschot, raakte de zoon van verzoekers en werd hem fataal.
Verzoekers stellen dat het onderzoek naar de agent niet onafhankelijk was, omdat het werd uitgevoerd door collega’s van de agent en werd geleid door een officier van justitie die vroeger met de agent had gewerkt. Een verzoek om vervanging van de

officier van justitie werd door de hoofdofficier van justitie afgewezen. Ook werd de beslissing om de agent niet te vervolgen genomen door de officier van justitie zelf, terwijl dit volgens de regels door de hoofdofficier van justitie had moeten gebeuren. Daarnaast stellen verzoekers dat de beoordeling van het gerechtshof niet zorgvuldig is geweest. Deze was volgens verzoekers grotendeels gebaseerd op tegenstrijdige verklaringen van de agent, in plaats van objectieve bewijsmiddelen en er werd geen rekening gehouden met eerdere veroordelingen van de agent of zijn falen om de situatie te de-escaleren.
Het EHRM oordeelt dat het gebruik van dodelijk geweld door de agent absoluut noodzakelijk was ter verdediging van een persoon tegen onrechtmatig geweld in de zin van artikel 2 EVRM. Het EHRM oordeelt dat de agent handelde in de overtuiging dat zijn leven in gevaar was en dat zijn verdedigende actie niet buitensporig of onevenredig was. Het EHRM concludeert dat er geen materiële schending is van artikel 2 EVRM.
Volgens het EHRM was het onderzoek voldoende effectief om te kunnen vaststellen of het gebruik van dodelijk geweld in dit geval gerechtvaardigd was. De autoriteiten hebben voldoende maatregelen genomen om bewijsmateriaal met betrekking tot het incident in kwestie te verzamelen en veilig te stellen.
Het EHRM ziet geen reden om aan de onafhankelijkheid van het onderzoek te twijfelen. De officier van justitie was voldoende onafhankelijk. Ondanks eerdere werkervaring bij dezelfde politieregio, kende hij de agent niet. De beslissing om de agent niet te vervolgen werd genomen door de hoofdofficier van justitie en het gerechtshof heeft zich apart over de zaak gebogen. Het EHRM constateert geen tekortkomingen in het onderzoek die vanwege de samenwerking tussen de betrokken politiediensten, het vermogen van het onderzoek om zijn wezenlijke doel te bereiken, hebben ondermijnd. Het EHRM concludeert dat er geen procedurele schending is van artikel 2 EVRM.

Oekraïne en Nederland t. Rusland (8019/16, 43800/14, 28525/20 en 11055/22, 9 juli 2025)
Op 9 juli 2025 deed het EHRM uitspraak in de statenklacht die Nederland tegen Rusland heeft ingediend op 10 juli 2020 over het neerhalen door Rusland van vlucht MH17. Het EHRM heeft die zaak samengevoegd met drie zaken van Oekraïne tegen Rusland. Nederland vraagt het EHRM om vast te stellen dat Rusland het EVRM heeft geschonden door diens verantwoordelijkheid voor het neerhalen van vlucht MH17 en de dood van alle 298 inzittenden (artikel 2 EVRM – recht op leven, materieel). Ook stelt Nederland dat Rusland geen eigen gedegen onderzoek heeft verricht en onvoldoende medewerking heeft verleend aan verzoeken om informatie van Nederland en het Joint Investigation Team ('JIT') wat een schending oplevert van artikel 2 EVRM (recht op leven - procedureel). Voorts stelt Nederland dat Rusland, door iedere betrokkenheid te ontkennen, waardoor het lijden van de nabestaanden werd vergroot, artikel 3 EVRM (verbod op foltering, onmenselijke of vernederende

behandeling) heeft geschonden, en dat Rusland - door geen daadwerkelijke rechtsmiddelen in Rusland beschikbaar te stellen voor de nabestaanden die zouden kunnen leiden tot de vaststelling van verantwoordelijkheid en het toekennen van compensatie - artikel 13 EVRM (recht op een daadwerkelijk rechtsmiddel, in samenhang met artikel 2 en 3 EVRM) heeft geschonden. De Grote Kamer van het EHRM stelt unaniem vast dat Rusland verantwoordelijk is voor deze schendingen.
Het EHRM oordeelt dat Rusland het recht op leven van alle inzittenden heeft geschonden door opzettelijk en onrechtmatig hun leven te ontnemen en door geen passende maatregelen te nemen om hun leven te beschermen. In de beslissing over de ontvankelijkheid van 30 november 2022 had het EHRM al vastgesteld dat vlucht MH17 was neergehaald door een Buk-raket afgevuurd vanaf gebied dat op dat moment onder de effectieve controle van Rusland was. Het EHRM had daarin ook al vastgesteld dat die raket geleverd en getransporteerd was door Rusland.
Het EHRM oordeelde dat de enige redelijke conclusie was dat een Russische soldaat of een separatist de raket had afgevuurd en achtte het niet noodzakelijk om vast te stellen wie de raket had afgevuurd, aangezien acties van het Russische leger en van separatisten toerekenbaar waren aan Rusland. Het EHRM volgt de conclusie van de nationale rechtbank dat de raket bewust werd afgevuurd op vlucht MH17, waarschijnlijk in de verkeerde veronderstelling dat het een militair vliegtuig betrof, maar in de volle wetenschap dat de dood van alle inzittenden de onvermijdelijke uitkomst zou zijn. Doordat Rusland geen passende maatregelen heeft genomen om levens te beschermen, heeft het ook de beginselen van onderscheid en voorzorg onder het humanitair oorlogsrecht geschonden en vormde het afvuren van de raket een willekeurige aanval, die verboden is onder het humanitair oorlogsrecht. Hierdoor leidt beoordeling onder het EVRM en het humanitair oorlogsrecht niet tot een conflict met de beoordeling onder het EVRM, namelijk dat Rusland het recht op leven heeft geschonden.
Ook oordeelt het EHRM dat Rusland, onder zowel het EVRM als het humanitair oorlogsrecht, een eigen verplichting had tot het uitvoeren van effectief onderzoek naar het neerhalen van vlucht MH17 en dat het verplicht was om medewerking aan het JIT te verlenen en te antwoorden op rechtshulpverzoeken van het Nederlands Openbaar Ministerie. Het EHRM oordeelt dat bewijs van dergelijke medewerking ontbreekt en dat er bovendien sprake is van een obstructieve benadering door Rusland. Het weinige onderzoek van Rusland was ad hoc en zag ogenschijnlijk op het weerspreken van zijn betrokkenheid. Ook maakte Rusland informatie openbaar die later inaccuraat of gefabriceerd bleek te zijn. Het Russische ministerie van Defensie was betrokken bij dat onderzoek, waardoor het niet onafhankelijk was en de nabestaanden waren daarnaast niet betrokken door Rusland of op de hoogte gesteld van enige resultaten.
Het EHRM stelt vervolgens vast dat Rusland ook het recht op een daadwerkelijk rechtsmiddel heeft geschonden omdat het onmogelijk was voor enig forum om

de waarheid vast te stellen over de precieze omstandigheden van het neerhalen van vlucht MH17, gezien Ruslands consequente ontkenning van betrokkenheid en weigering om informatie te verschaffen.
Het EHRM oordeelt ook dat Rusland artikel 3 EVRM heeft geschonden, gezien het aanhoudende intense lijden van de nabestaanden. Ruslands gebrek aan medewerking met het onderzoek leidde tot onzekerheid bij de nabestaanden over de precieze omstandigheden van het neerhalen van vlucht MH17. Het EHRM verwijst daarbij ook, onder andere, naar de onmogelijkheid om de locatie van de slachtoffers veilig te stellen en het feit dat nabestaanden genoodzaakt waren om slachtoffers te identificeren onder voor hen verontrustende omstandigheden. Het EHRM acht het niet noodzakelijk om een mogelijke schending van het recht op een daadwerkelijk rechtsmiddel in samenhang met het verbod op onmenselijke behandeling te onderzoeken, omdat het bij de vaststelling van de schending van artikel 3 EVRM al rekening heeft gehouden met het gebrek aan informatieverschaffing en onderzoek door Rusland.
Vervolgens stelt het EHRM vast dat Rusland zijn verplichtingen onder het EVRM niet is nagekomen in de procedure voor het EHRM. Door het niet verstrekken van informatie, het gebrek aan constructieve betrokkenheid tijdens de ontvankelijkheidsfase, en zijn algehele gebrek aan deelname aan de inhoudelijke behandeling van de zaak is er sprake van een schending van artikel 38 EVRM. Hierdoor is de taak van het EHRM om te beoordelen of sprake is van schendingen van het EVRM onnodig moeilijker gemaakt, zo oordeelt het EHRM.
Ten slotte stelt het EHRM de beoordeling van het Nederlandse verzoek tot billijke genoegdoening uit, omdat het rekening moet houden met eventuele ontwikkelingen naar aanleiding van de beslissing van de ICAO (International Civil Aviation Authority) Raad – waarin Rusland verantwoordelijk werd gehouden voor schending van het Verdrag inzake de internationale burgerluchtvaart door het neerhalen van vlucht MH17 - en met toekenning van schadevergoeding aan Nederland in die procedure. Daarnaast zal het EHRM rekening houden met de verdere procedure van de individuele klachten ingediend bij het EHRM door de nabestaanden. Het EHRM koppelt de MH17 zaak dan ook los van de drie gevoegde zaken van Oekraïne tegen Rusland voor het vervolg van de procedure.

Beslissingen

E.A.R. (6628/24, 27 februari 2025)
Verzoeker klaagt op grond van artikel 5 lid 3 EVRM (recht op vrijheid en veiligheid) over de onrechtmatigheid van zijn voorlopige hechtenis. Verzoeker was in voorlopige hechtenis geplaatst op verdenking van witwassen en het risico op recidive.
De reclassering heeft later een rapport opgesteld, waarin geconcludeerd werd dat het risico op recidive van verzoeker laag is. De rechter heeft echter, zonder het rapport

van de reclassering bij haar oordeel te betrekken, verzoekers voorlopige hechtenis met 60 dagen verlengd. Het gerechtshof heeft dit oordeel bevestigd. Verzoeker stelt dat het oordeel van de rechtbank en het gerechtshof over de verlenging van de voorlopige hechtenis onvoldoende gemotiveerd was, mede omdat niet ingegaan was op het reclasseringsadvies en zijn (schone) strafblad. Verzoeker en de regering zijn tot een minnelijke schikking gekomen, waarop het EHRM de zaak van de rol heeft geschrapt.

T.H. e.a. (26424/23, 13 maart 2025)

Verzoekers klagen dat de oplegging van een gedragsaanwijzing met een gebiedsverbod in strijd is met artikel 11 EVRM (vrijheid van vereniging en vergadering). Verzoekers zijn activisten die eind 2022 en begin 2023 op sociale media hebben opgeroepen tot deelname aan de snelweg blokkerende demonstraties van Extinction Rebellion op de A12/Utrechtsebaan te Den Haag. Het Openbaar Ministerie startte een strafrechtelijke vervolging tegen verzoeker wegens verdenking van opruiing tot versperring van een landweg. In het kader van deze vervolging heeft de officier van justitie in januari 2023 verzoekers een gedragsaanwijzing opgelegd, inhoudende een gebiedsverbod voor de A12/Utrechtsebaan en omliggende straten voor een periode van 90 dagen. Het beroep dat verzoekers hebben ingesteld tegen de gedragsaanwijzing werd door de rechtbank ongegrond verklaard ten aanzien van de A12/Utrechtsebaan zelf, maar gegrond verklaard ten aanzien van de omliggende straten. In de periode dat het gebiedsverbod van kracht was, hebben twee demonstraties van Extinction Rebellion plaatsgevonden op de A12/Utrechtsebaan. Nadat onderhandelingen over een minnelijke schikking niet tot resultaat hadden geleid, heeft de regering een eenzijdige verklaring afgelegd. De regering erkent in de verklaring dat, gelet op de specifieke feiten en omstandigheden in deze zaken, de gebiedsverboden die waren opgelegd in de context van een strafrechtelijke vervolging tegen verzoekers wegens verdenking van opruiing, niet in overeenstemming waren met de eisen van artikel 11 EVRM en daarom een schending van dit artikel vormden. De regering heeft bij het afleggen van de eenzijdige verklaring een bedrag aan immateriële schadevergoeding en vergoeding van de kosten van de procedure aangeboden. Het EHRM oordeelt dat verzoekers uitdrukkelijke instemming met de voorwaarden van de verklaring van de regering, maakt dat toch sprake is van een minnelijke schikking tussen partijen. Het EHRM heeft de zaak vervolgens van de rol geschrapt.

D.D.J. (23106/19, 22 april 2025) en P.Z. (27231/19, 22 april 2025)

Verzoekers klagen dat een wijziging van de praktijk van de Hoge Raad met betrekking tot de ambtshalve toetsing van verjaringstermijnen in strafzaken in strijd is met artikel 7 EVRM (geen straf zonder wet).
Verzoekers zijn beiden in de nationale procedures zowel in eerste als in tweede

aanleg veroordeeld. In deze procedures hadden zij niet aangevoerd dat de hen ten laste gelegde feiten waren verjaard. De Hoge Raad verwierp de cassatieberoepen van verzoekers. In zaak 23106/19 formuleerde de Hoge Raad in zijn arrest een uitzondering op de regel dat de Hoge Raad ambtshalve toetst of de verjaringstermijn van een strafbaar feit voor of tijdens de strafrechtelijke procedure is verstreken. Sinds dat arrest geldt dat wanneer de verjaring is ingetreden voorafgaand aan de indiening van de appelschriftuur, de verdediging zich daarin uitdrukkelijk op de verjaring moet beroepen. In zaak 27231/19 wordt deze recent gewijzigde praktijk toegepast.
Verzoekers klagen dat de feiten waarvoor zij zijn veroordeeld reeds verjaard waren ten tijde van de behandeling van de cassatie. Volgens verzoekers was de wijziging van de jurisprudentie van de Hoge Raad niet voorzienbaar en heeft dit bij het ontbreken van een overgangstermijn ervoor gezorgd dat sprake is van een willekeurige veroordeling. Dit is volgens verzoekers in strijd met het in artikel 7 lid 1 EVRM verankerde legaliteitsbeginsel.
Het EHRM overweegt in zaak 23106/19 allereerst dat, gelet op het feit dat geen enkele rechterlijke instantie heeft vastgesteld dat de ten laste gelegde feiten waren verjaard, het onduidelijk is of verzoeker door de nieuwe praktijk van de Hoge Raad zou zijn geraakt. In zaak 27231/19 overweegt het EHRM daarentegen dat er daadwerkelijk potentieel nadeel was voor verzoeker. Los daarvan, overweegt het EHRM in beide zaken dat de klachten gaan over een procedurele regel, dat de door de Hoge Raad geformuleerde uitzondering op zijn ambtshalve toetsing aan verjaring niet leidt tot een '*revival of the prosecution*' en dat verzoekers niet hebben aangetoond dat de nieuwe praktijk van de Hoge Raad betrekking had op de omschrijving van de strafbare feiten of de straffen. Volgens vaste rechtspraak van het EHRM valt de opgeworpen rechtsvraag daarom niet binnen de reikwijdte van artikel 7 EVRM. De verzoeken zijn dan ook niet-ontvankelijk op grond van artikel 35 lid 3 onder a EVRM in samenhang gelezen met artikel 35 lid 4 EVRM.

S.M.A. (32184/23, 19 juni 2025)
Verzoeker, een Surinaamse staatsburger, klaagt dat de afwijzing van zijn verzoek om gezinshereniging met zijn in Nederland rechtmatig verblijvende moeder in strijd is met artikel 8 EVRM (recht op eerbiediging van privé-, familie- en gezinsleven). Verzoeker en de regering komen tot een minnelijke schikking. Deze houdt in dat de regering verzoeker voorlopige toegang tot Nederland verleent en dat verzoeker een verblijfsvergunning verkrijgt zodra hij het Nederlandse grondgebied heeft bereikt, mits hij op dat moment nog steeds voldoet aan de formele vereisten. Als gevolg van de schikking heeft het EHRM de zaak van de rol geschrapt.

I.M. e.a. (16395/18, 23 september 2025)

Verzoekers, het Nederlandse bedrijf I.M. en zijn vier vennoten, klagen dat de btw-naheffingsaanslagen die aan het bedrijf zijn opgelegd door de Belastingdienst in strijd zijn met artikel 7 EVRM (geen straf zonder wet), omdat er geen nationale wettelijke grondslag bestond voor het opleggen van de "straffende" naheffingsaanslagen. Reden voor het opleggen van de naheffingsaanslagen lag in het feit dat I.M. volgens de belastingdienst ten onrechte gebruik had gemaakt van een btw-vrijstelling voor intra communautaire leveringen. Het bedrijf zou niet voldoen aan de voorwaarden voor het verkrijgen van de vrijstelling doordat producten van I.M. via een frauduleuze constructie (carrouselfraude) werden doorverkocht in Italië. De Hoge Raad oordeelde onder verwijzing naar de prejudiciële beslissing van het Hof van Justitie van de Europese Unie (C-131/13) dat het feit dat I.M. wist of behoorde te weten dat er met de geëxporteerde producten in Italië frauduleuze transacties werden verricht, ervoor zorgde dat het bedrijf geen aanspraak kon maken op de btw-vrijstelling. Dat er geen nationale wettelijke basis bestond voor het weigeren van vooraftrek bij bewuste betrokkenheid bij fraude, deed hier niet aan af, aangezien de voorwaarden van de btw-vrijstelling voortvloeien uit het Unierecht en daardoor rechtstreekse werking hebben. Ook oordeelde de Hoge Raad dat het afwijzen van de btw-vrijstelling geen straffende maatregel is.

De beoordeling van het EHRM in deze zaak richt zich op de vraag of de naheffingsaanslagen straffen zijn in de zin van artikel 7 EVRM. Voor deze beoordeling gebruikt het EHRM de "Engel-criteria", waaruit volgt dat de classificatie van een maatregel in het nationale recht, de aard van de overtreding en de aard en de zwaarte van de maatregel relevant zijn om te beoordelen of een maatregel een straf in de zin van artikel 7 EVRM vormt. Aan de hand van deze criteria oordeelt het EHRM dat er hier geen sprake is van een straf. Het doel van de naheffingsaanslagen was om de ten onrechte verkregen vrijstelling terug te vorderen. Het EHRM verklaart de klacht niet-ontvankelijk.

A.A. (42069/22, 20 november 2025)

Verzoeker klaagt op grond van artikel 2 EVRM (recht op leven) en artikel 13 EVRM (recht op een daadwerkelijk rechtsmiddel) dat de jeugdzorginstelling waar zijn dochter verbleef heeft nagelaten te voorkomen dat zij zich van het leven heeft beroofd. Verzoeker en de regering zijn tot een minnelijke schikking gekomen. Die bestaat onder meer uit financiële compensatie, vertrouwelijke toegang tot documenten van de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd en een gesprek met de staatssecretaris van Jeugd, Preventie en Sport. Verzoeker krijgt verder de mogelijkheid tot inspraak in verbeterprocessen rondom jeugdzorginstellingen, zoals het erkenningsproject gesloten jeugdhulp, aanvullende kwaliteitscontroles en hoe ouders en verzorgers worden benaderd door jeugdzorgprofessionals. Het EHRM schrapt de zaak van de rol.

J.V.S. (16381/23, 16 december 2025)

Verzoeker klaagt dat de beoordeling van zijn strafzaak niet heeft plaatsgevonden binnen de redelijke termijn van artikel 6 EVRM (recht op een eerlijk proces) en dat de enkele erkenning daarvan door de Hoge Raad onvoldoende genoegdoening was, waardoor ook artikel 13 EVRM (recht op een daadwerkelijk rechtsmiddel) is geschonden. Verzoeker is in eerste aanleg door de rechtbank vrijgesproken, maar is door het Gerechtshof Den Haag schuldig bevonden aan betrokkenheid bij het vervoer van cocaïne. Verzoeker kreeg een celstraf van twee maanden en een boete opgelegd middels een verkort arrest. Verzoeker ging tegen de uitspraak in cassatie, waarna het gerechtshof het arrest diende aan te vullen en het volledige dossier aan de Hoge Raad diende toe te sturen. Verzoeker stelt in cassatie dat door het late aanleveren van het volledig uitgewerkte arrest zijn recht op een eerlijk proces onder artikel 6 lid 1 EVRM is geschonden. In zijn arrest erkende de Hoge Raad dat de redelijke termijn was overschreden, maar oordeelde dat erkenning hiervan voldoende genoegdoening bood. Het EHRM herhaalt dat een overschrijding van de redelijke termijn in het licht van de omstandigheden van het geval moet worden gezien. Specifiek moet worden gekeken naar de complexiteit van de zaak, het gedrag van verzoeker en de relevante autoriteiten en wat er voor de verzoeker op het spel stond in het geschil. Voorts herhaalt het EHRM dat het niet zijn taak is om de juistheid van de beleidskeuzes van nationale rechtbanken te beoordelen. De Hoge Raad heeft, door richtlijnen voor de redelijke termijn uiteen te zetten, een systeem opgezet dat waarborgt dat strafzaken binnen een redelijke termijn worden behandeld. Het EHRM erkent dat de criteria uit zijn eigen jurisprudentie verschillen van die van de Hoge Raad, omdat er bij het EHRM gekeken wordt naar de totale duur van de procedure. Het EHRM oordeelt dat de totale duur van de procedure, minder dan vier jaar bij drie rechtsinstanties, niet onredelijk lang is geweest. De zaak is in eerste en tweede aanleg snel beoordeeld en er is alleen vertraging opgetreden omdat het gerechtshof tijd nodig had om het volledige dossier naar de Hoge Raad door te sturen, aldus het EHRM. Deze vertraging is aan de gerechtelijke autoriteiten toe te schrijven. Het EHRM overweegt dat verzoeker tijdens de vertraging niet was gedetineerd en dat bij instandhouding van het arrest van het gerechtshof er slechts sprake zou zijn van een boete en korte celstraf van twee maanden. Het EHRM oordeelt dat gezien alle omstandigheden van het geval, de totale duur van de procedure niet langer was dan wat redelijk geacht kan worden. De erkenning dat de redelijke termijn was overschreden is naar oordeel van het EHRM voldoende genoegdoening. Het EHRM concludeert dat de klacht kennelijk ongegrond is en verklaart de klacht niet-ontvankelijk.

R.R.K. (22501/23, 16 december 2025)

Verzoeker klaagt op grond van artikel 6 lid 1 EVRM (recht op een eerlijk proces) dat de redelijke termijn voor de behandeling van zijn strafzaak was overschreden en dat er met de loutere erkenning daarvan door het Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden geen genoegdoening was geboden.

Verzoeker is door de rechtbank veroordeeld voor mishandeling en verzet bij arrestatie. In beroep legde het gerechtshof verzoeker een gevangenisstraf van zestig dagen op min de tijd die hij in voorarrest heeft doorgebracht. Verzoeker meent dat de redelijke termijn onder artikel 6 lid 1 EVRM is overschreden vanwege de twee jaar en tien maanden tussen de uitspraak van de rechtbank en het gerechtshof.

In zijn uitspraak erkende het gerechtshof de overschrijding van de redelijke termijn, maar gaf aan dat dit deels kwam doordat verzoeker extra getuigen wilde laten horen. Bovendien was de procedure als geheel (eerste en tweede aanleg) binnen de totale duur van de voor elk van die fasen geldende termijnen afgerond, aldus het gerechtshof. Verzoeker ging hiertegen in hoger beroep, waarna de Hoge Raad het beroep niet-ontvankelijk heeft verklaard.

Het EHRM herhaalt dat de redelijkheid van de duur van de procedure moet worden beoordeeld in het licht van de omstandigheden van het geval en aan de hand van de complexiteit van de zaak, het gedrag van verzoeker en de betrokken autoriteiten, en wat er voor verzoeker op het spel stond in het geschil. Voorts herhaalt het EHRM dat het niet zijn taak is om de juistheid van de beleidskeuzes van nationale rechtbanken te beoordelen. De Hoge Raad heeft, door richtlijnen voor de redelijke termijn te formuleren, een systeem opgezet dat waarborgt dat strafzaken binnen een redelijke termijn worden behandeld. Het EHRM erkent dat de criteria uit haar eigen jurisprudentie verschillen van die van de Hoge Raad, omdat er bij het EHRM gekeken wordt naar de totale duur van de procedure. In deze zaak overweegt het EHRM dat de totale strafprocedure in de zaak van verzoeker vier jaar, één maand en 18 dagen heeft geduurd waarbij drie rechtsinstanties zijn doorlopen. Het is niet van oordeel dat het verzoek van verzoeker om getuigen te horen die in een eerder stadium niet waren gehoord, een handeling van zijn kant vormde die heeft bijgedragen aan de vertraging. De vertraging is ontstaan bij de behandeling door het gerechtshof, maar het gerechtshof is in die periode niet passief geweest door twee zittingen te organiseren en door extra getuigen te laten horen door de raadsheer-commissaris. Wat betreft het belang van verzoeker, overweegt het EHRM dat hij tijdens de periode van vertraging in de procedure niet was gedetineerd en hem een relatief korte gevangenisstraf boven het hoofd hing. Gezien deze omstandigheden oordeelt het EHRM dat de door het gerechtshof gegeven en door de Hoge Raad niet gecasseerde motivering – namelijk dat de erkenning dat de redelijke termijn was overschreden voldoende genoegdoening vormde – als toereikend kan worden beschouwd.

Het EHRM concludeert dat de klacht kennelijk ongegrond is en verklaart de klacht niet-ontvankelijk.

Interventies

W.W. t. Polen (6904/22, 25 maart 2025)

Verzoeker is rechter bij het Poolse Hooggerechtshof en klaagt dat het verzoek van het Poolse Openbaar Ministerie om opheffing van zijn rechterlijke immuniteit en de daaropvolgende behandeling van dat verzoek door de disciplinaire kamer van het Hooggerechtshof in strijd is met artikel 6 lid 1 EVRM (recht op een eerlijk proces), artikel 8 EVRM (recht op eerbiediging van privé-, familie- en gezinsleven), artikel 10 EVRM (recht op vrijheid van meningsuiting) en artikel 18 EVRM (inperking van de toepassing van beperking op rechten). Nederland heeft samen met andere lidstaten geïntervenieerd in deze zaak. De interventie was gericht op het belang van de *Rule of Law*, en daarbij de eisen die moeten worden gesteld aan een onafhankelijk en onpartijdig gerecht dat bij wet is ingesteld, zoals vereist door artikel 6 EVRM.
Het Poolse Openbaar Ministerie verzocht de disciplinaire kamer van het Poolse Hooggerechtshof in maart 2021 om de rechterlijke immuniteit van verzoeker op te heffen, zodat verzoeker strafrechtelijk kon worden vervolgd voor zijn vermeende nalatigheid bij een eerdere rechterlijke uitspraak. De disciplinaire kamer wees dat verzoek in mei 2021 in eerste instantie af, waarop het Openbaar Ministerie in beroep ging. In juli 2021 heeft het EHRM in de zaak *Reczkowicz t. Polen* geoordeeld dat de disciplinaire kamer geen wettig gerecht is in de zin van artikel 6 lid 1 EVRM. In februari 2022 trof het EHRM een voorlopige maatregel, waarbij werd bepaald dat de Poolse regering moest waarborgen dat de procedure over de intrekking van de immuniteit van verzoeker zou worden afgedaan door een wettig gerecht, zoals bedoeld in het voorgenoemde arrest *Reczkowicz*, en dat geen beslissing over verzoekers immuniteit zou worden genomen tot het EHRM een eindoordeel gaf over de klacht van verzoeker. In juli 2022 werd de disciplinaire kamer opgeheven en vervangen door de kamer voor professionele aansprakelijkheid ('CPL'). Het beroep van het Openbaar Ministerie werd aan de CPL overgedragen. Het Openbaar Ministerie trok in 2024 zijn beroep in tegen de weigering om verzoekers immuniteit op te heffen. Ook werd het strafrechtelijk onderzoek naar verzoeker stopgezet omdat de ten laste gelegde feiten niet leidden tot het strafbare feit waarvan verzoeker werd verdacht. Daarop trok het Openbaar Ministerie ook het verzoek om opheffing van verzoekers immuniteit in. Ten tijde van het behandelen van het verzoek door het EHRM, was de procedure van verzoeker bij de CPL nog niet afgerond.
Verzoeker betoogt dat het enkele feit dat de procedure is aangespannen en dat deze in behandeling is genomen door de Disciplinaire Kamer, voldoende is voor ontvankelijkheid. Het EHRM gaat hier echter niet in mee en oordeelt dat de klacht van verzoeker niet-ontvankelijk is, omdat hij de nationale rechtsmiddelen niet heeft uitgeput (artikel 35 lid 1 en 4 EVRM). Het EHRM overweegt dat de klacht gaat over de procedure waarin het verzoek tot opheffing van de rechterlijke immuniteit van verzoeker centraal staat en dat deze procedure nog aanhangig is. Daarbij acht

het EHRM van belang dat de procedure inmiddels is overgenomen door de CPL. De omstandigheid dat de onderliggende strafrechtelijke procedure is gestaakt en het verzoek tot vervolging is ingetrokken, wijst bovendien op een veranderde houding van de autoriteiten. Dat kan volgens het EHRM invloed hebben op de uitkomst van de beoordeling van de klachten van verzoeker. Bij het oordeel dat de klacht prematuur is ingediend, betrekt het EHRM tot slot de recente positieve rechtsstatelijke ontwikkelingen die mede door de invoering van de CPL in Polen worden waargenomen.

S.V. e.a. t. Rusland (26302/10, 7 oktober 2025)

Verzoekers zijn familie en collega's van de fotojournalist Storimans die werd gedood tijdens het gewapend conflict tussen Rusland en Georgië in 2008. Verzoekers, vier Nederlandse staatsburgers en een Israëlisch staatsburger, klagen op grond van artikel 2 EVRM (recht op leven), artikel 13 EVRM (recht op een daadwerkelijk rechtsmiddel) en artikel 14 EVRM (discriminatieverbod) over de dood van Storimans en het door twee verzoekers opgelopen letsel. Rusland heeft geen verweer gevoerd in deze zaak. De heer Storimans kwam om het leven tijdens een bombardement op de Georgische stad Gori, waarbij twee van zijn collega's gewond raakten. Zij deden op dat moment verslag van het gewapend conflict tussen Rusland en Georgië en het bombardement vond plaats kort voor de totstandkoming van het bestand tussen Georgië en Rusland. Het Nederlandse ministerie van Buitenlandse Zaken stelde een onderzoek in naar de toedracht van deze aanval en kwam tot de conclusie dat hierbij gebruik was gemaakt van een raket die op dat moment alleen voorkwam in het Russische arsenaal. De Russische autoriteiten deelden de bevindingen van dit onderzoek niet en gaven aan zelf nog meer onderzoek te doen. Hierna stelde de Russische President dat de Georgische strijdkrachten verantwoordelijk zijn voor de dood van de heer Storimans. Verzoekers betwisten de eerdere overwegingen van het EHRM in *Georgia v. Russia (II) (no. 38263/08)*, te weten dat gebeurtenissen die plaatsvonden gedurende de vijf dagen van actieve vijandelijkheden tussen Rusland en Georgië, tijdens de actieve fase van de vijandelijkheden en dus voor het bestand tussen Georgië en Rusland, niet binnen de rechtsmacht van Rusland vallen. Volgens verzoekers waren er ook bombardementen in regio's waar geen gevechten plaatsvonden, waardoor er geen sprake was van een "*context of chaos*". Volgens verzoekers zou het EHRM de specifieke feiten van het geval moeten overwegen voordat het tot een oordeel kan komen over de rechtsmacht van Rusland. De regering sluit hier in haar interventie bij aan. Volgens de Nederlandse regering was er in dit geval geen sprake van een "*context of chaos*" op de plek waarvan de raket werd gelanceerd of de plek waar het bombardement plaatsvond. De Nederlandse regering stelt dat het EHRM op basis van de specifieke feiten van het geval dient te beoordelen of er sprake is van rechtsmacht, niet op basis van het onderscheid tussen de actieve fase van vijandelijkheden en de daaropvolgende bezetting.

Het EHRM gaat hier niet in mee en houdt vast aan eerdere rechtspraak dat Rusland geen rechtsmacht heeft over gebeurtenissen die plaatsvonden gedurende de vijf dagen van actieve vijandelijkheden. Volgens het EHRM is dit oordeel al gebaseerd op de daadwerkelijke omstandigheden van het gewapende conflict tussen Rusland en Georgië, waaronder de specifieke omstandigheden van de gebeurtenis waarop de klacht ziet. Het EHRM bevestigt wel eerdere rechtspraak dat klachten over de doeltreffendheid van het Russische onderzoek naar schendingen van art. 2 EVRM binnen de rechtsmacht van Rusland vallen.
De klacht onder de materiële aspecten van artikel 2 EVRM wordt niet ontvankelijk verklaard. Ten aanzien van de procedurele aspecten van artikel 2 EVRM, stelt het EHRM vast dat de Russische autoriteiten geen betekenisvolle stappen hebben genomen om de omstandigheden van de dood van de heer Storimans te verduidelijken. Het EHRM oordeelt dat er een schendig is van de procedurele aspecten van artikel 2 EVRM.
Het EHRM ziet geen reden om de klachten van verzoekers onder artikel 13 en 14 EVRM nog apart te overwegen, gezien de bevindingen over de procedurele aspecten van artikel 2 EVRM.

Oekraïne t. Rusland (11055/22, 9 juli 2025)

Deze zaak heeft betrekking op de Russische inval in Oekraïne in februari 2022 en acties van Rusland in de daaropvolgende periode (tot 16 september 2022, toen Ruslands lidmaatschap van de Raad van Europa ophield). Oekraïne stelt dat Rusland zich schuldig maakt aan verschillende mensenrechtenschendingen in Rusland en ook op Oekraïens grondgebied dat binnen de rechtsmacht van Rusland valt, zoals neergelegd in artikel 1 EVRM (verplichting tot eerbiediging van de rechten van de mens) vanwege de effectieve controle die Rusland uitoefent over dat gebied.
De regering heeft in 2022 – samen met vijfentwintig andere staten – als derde partij een interventie ingediend. Het EHRM heeft de staten gevraagd een gezamenlijke interventie in te dienen. De interventie spitst zich toe op twee punten: rechtsmacht en de samenloop tussen het EVRM en humanitair oorlogsrecht. De interveniërende staten erkennen dat rechtsmacht buiten het eigen grondgebied alleen kan bestaan in uitzonderlijke omstandigheden, zoals uiteengezet in de rechtspraak van het EHRM. De belangrijkste vormen van extraterritoriale rechtsmacht zijn effectief gezag over het grondgebied en autoriteit of gezag van statelijke actoren over individuen.
In de interventie is benadrukt dat Rusland rechtsmacht had over activiteiten die plaatsvonden in het oosten van Oekraïne, omdat Rusland daar effectief gezag uitoefende. De nuance die het EHRM heeft aangebracht ten opzicht van zijn eerdere jurisprudentie *(Georgië t Rusland (II))* in de ontvankelijkheidsbeslissing in de zaak *Oekraïne en Nederland t. Rusland (8019/16, 43800/14 en 28525/20)* met betrekking tot de "*context of chaos*" in geval van een gewapend conflict, is door staten onderschreven: niet in alle gevallen van een gewapend conflict is er sprake van een "*context of chaos*" waardoor er geen sprake is van rechtsmacht als neergelegd in artikel 1 EVRM.

Ten aanzien van het humanitair oorlogsrecht stellen de interveniërende staten dat de bescherming van het EVRM nog steeds geldt tijdens een (internationaal) gewapend conflict. Pas indien er sprake is van een conflict tussen beide rechtsgebieden zal de specifieke rechtsregel boven een algemene regel gelden. De beoordeling of sprake is van een conflict in die zin, moet per gestelde schending gemaakt worden.
In aanvulling op de gezamenlijke interventie – samen met vijf andere staten – en in antwoord op schriftelijke vragen van het EHRM aan de interveniërende staten over het bestaan van extraterritoriale rechtsmacht onder artikel 1 EVRM in geval van militaire aanvallen, onderstreept Nederland dat dergelijke rechtsmacht kan bestaan (ook in een internationaal gewapend conflict) wanneer een staat opzettelijk (potentieel) dodelijk geweld gebruikt of in geval van agressie, als gedefinieerd in Resolutie 3314 (XXIX) van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties.
Het EHRM heeft deze zaak gevoegd met de twee reeds aanhangige procedures van Oekraïne tegen Rusland die betrekking hadden op gebeurtenissen in het oosten van Oekraïne en de statenklacht van Nederland tegen Rusland die betrekking heeft op het neerhalen van vlucht MH17 (hiervoor besproken). Het EHRM komt tot de conclusie dat Rusland bij de planning en uitvoering, direct of via de separatisten, van haar militaire aanvallen op Oekraïens grondgebied met het oog op het verkrijgen en behouden van effectieve controle over gebieden van Oekraïne, een zekere mate van verantwoordelijkheid heeft genomen voor de personen die door haar aanvallen werden getroffen. In deze omstandigheden oefende Rusland naar het oordeel van het EHRM, gezag en controle uit over personen die door haar militaire aanvallen werden getroffen tot 16 september 2022. Deze personen vielen derhalve onder de rechtsmacht van Rusland in de zin van artikel 1 van het EVRM.
Ten aanzien van de relatie tussen het EVRM en humanitair oorlogsrecht bevestigde het EHRM dat deze niet één van *lex generalis* en *lex specialis* is. Volgens vaste rechtspraak komen de specifieke bepalingen van het humanitair oorlogsrecht niet in de plaats van het EVRM op het moment van een gewapend conflict. Het humanitair oorlogsrecht wordt door het EHRM gebruikt om de reikwijdte van de mensenrechten bescherming te bepalen in het geval van een gewapend conflict. Het EVRM wordt zoveel als mogelijk in harmonie met het internationaal recht geïnterpreteerd.
In het geval van een conflict tussen bepalingen van humanitair oorlogsrecht en het EVRM, dan zal dat geadresseerd moeten worden bij de beoordelingen van de specifieke mensenrechtenschending.

Europees Comité voor Sociale Rechten

In 2025 zijn er geen nieuwe klachten tegen Nederland afgedaan op grond van de collectieve klachtprocedure onder het Europees Sociaal Handvest voor behandeling bij het Europees Comité voor Sociale Rechten (ECSR). Ook zijn over 2025 geen ontwikkelingen te melden over de rapportage naar aanleiding van beslissingen op klachten.

Comité van Ministers

Beëindiging toezicht

In 2025 heeft het Comité van Ministers bepaald dat het toezicht op de naleving van *C.M.C. (34507/16, 10 januari 2023)* kon worden beëindigd.

Toezicht uitspraken EHRM[1]

W.L.M.A. (4470/21, uitspraak EHRM van 10 december 2024)
In deze zaak oordeelde het EHRM dat de weigering van een verblijfsvergunning aan een volwassen, verstandelijk beperkte man afkomstig uit Peru die sinds het overlijden van zijn ouders in 2025 verzorgd werd door zijn, in Nederland wonende, zussen, een schending van artikel 8 EVRM (recht op eerbiediging van privé-, familie- en gezinsleven) vormde. Het EHRM overwoog dat de nationale autoriteiten zich hadden beperkt tot een beoordeling van de vraag of er sprake was van familieleven in de zin van artikel 8 EVRM en die beoordeling ten onrechte primair hadden gericht op de banden tussen verzoeker en zijn zussen voorafgaand aan het overlijden van hun ouders. Ook woog het EHRM mee dat niet was gebleken dat er in Peru alternatieve mogelijkheden voor zorg voor verzoeker aanwezig waren.
Op 29 augustus 2025 heeft de regering aan het Comité van Ministers gerapporteerd over de genomen individuele en algemene maatregelen. De regering heeft verzoeker een verblijfsvergunning met terugwerkende kracht verleend en het inreisverbod opgeheven.
De Immigratie- en Naturalisatiedienst ('IND') heeft daarnaast de werkwijze voor het vaststellen van familieleven tussen volwassen personen aangepast. Op 27 maart 2024 heeft de Afdeling bestuursrechtspraak Raad van State een richtinggevende uitspraak gedaan over wanneer er tussen volwassen familieleden sprake is van bijkomende elementen van afhankelijkheid die de gebruikelijke banden overstijgen en er dus sprake is van familieleven in de zin van artikel 8 van het EVRM. De IND heeft deze uitspraak op 4 oktober 2024 omgezet naar een informatiebericht ('IB') voor IND-beslismedewerkers. De factoren die moeten worden meegewogen zijn als volgt: of de gezinsleden samenwonen, de mate van financiële afhankelijkheid, de mate van materiële (praktische) afhankelijkheid, de gezondheid van de betrokkene, de banden met het land van herkomst en andere aangevoerde omstandigheden die volgens de referent en/of de betrokkene wijzen op bijkomende elementen van afhankelijkheid. Door middel van kennisgroepen en nieuwsbrieven is dit ook breder binnen de IND onder de aandacht gebracht. Tevens wordt de algemene IND-werkinstructie met

[1] Zaken waarin de regering in het rapportagejaar een Action Plan of Action Report heeft ingediend. In Bijlage I is een overzicht opgenomen van alle zaken die onder toezicht staan.

richtlijnen voor de toepassing van artikel 8 EVRM in lijn gebracht met de nieuwe werkwijze voor het vaststellen van familieleven tussen volwassen personen. Ook is de uitspraak van het EHRM onder de aandacht gebracht bij de rechterlijke macht.

H.J.H. (24008/20, uitspraak EHRM van 22 oktober 2024)
In deze zaak oordeelde het EHRM dat het toepassen van een nekklem op verzoeker door buitengewoon opsporingsambtenaren ('boa') tijdens een arrestatie en het uitblijven van een onderzoek naar het gebruik van geweld jegens verzoeker, een schending van artikel 3 EVRM (verbod op foltering, wrede, onmenselijke of vernederende behandeling) vormde. Doordat het gebruik van geweld onvoldoende is onderzocht, is niet voldaan aan de procedurele verplichtingen van artikel 3 EVRM. Bovendien oordeelt het EHRM dat de regering, gezien het gebrek aan onderzoek, niet heeft kunnen onderbouwen dat de geweldsaanwending door de boa's strikt noodzakelijk was.
De regering heeft op 2 juli 2025 over de opvolging van de uitspraak gerapporteerd aan het Comité van Ministers. Aan verzoeker is het door het EHRM toegekende bedrag voor kosten en uitgaven vergoed. Ook is verzoeker de toegekende schadevergoeding voor geleden materiële en immateriële schade uitbetaald. De regering is van mening dat sprake is van een geïsoleerd geval en dat het wettelijk kader omtrent het gebruik van geweldsmiddelen door boa's en het toezicht hierop voldoende duidelijk en effectief is. Op lokaal niveau bieden gemeenten, mede naar aanleiding van het incident, (nieuwe) trainingen aan over de inzet van opsporingsbevoegdheden en gebruik van geweldsmiddelen. De onderzoeksplicht die op Verdragspartijen rust op grond van artikel 3 EVRM is sinds de uitspraak van het EHRM geformaliseerd in wetgeving en beleid. Indien een boa geweld heeft ingezet moet hij/zij daar zowel mondeling als schriftelijk melding van doen bij de hulpofficier van justitie. Daarbij dient ook een kopie van een voltooide training over de inzet van het gebruik van geweld te worden verstrekt. Afhankelijk van de aard van het geweld, registreert de hulpofficier van justitie vervolgens het gebruik van geweld of bepaalt hij/zij of het wordt geregistreerd. De verdere procedure is identiek aan de procedure die wordt gevolgd na gebruik van geweld door een politieagent. Het doel van het onderzoek is om te bepalen of de boa handelde in overeenstemming met de regels die het gebruik van geweld reguleren.

M.B. (71008/16, uitspraak EHRM van 23 april 2024)
In deze zaak heeft het EHRM een schending van artikel 5 EVRM (recht op vrijheid en veiligheid) vastgesteld. Toen verzoeker Nederland binnen kwam en asiel aanvroeg, is hij niet direct in (vreemdelingen)bewaring gesteld. Verzoeker heeft vervolgens bijna tien maanden in voorlopige hechtenis gezeten op beschuldiging van deelname aan een terroristische organisatie. In deze periode zijn geen stappen in de behandeling van zijn asielaanvraag gezet. Direct volgend op zijn vrijlating uit voorlopige hechtenis werd hij in afwachting van de beoordeling van zijn

asielaanvraag in vreemdelingenbewaring geplaatst op grond van het oordeel dat hij een bedreiging vormde voor de nationale veiligheid en openbare orde. Het EHRM oordeelde dat de opeenvolgende vreemdelingenbewaring onevenredig, of zelfs onnodig, was, omdat tijdens de voorlopige hechtenis geen stappen zijn gezet in de asielprocedure. Het EHRM overwoog verder dat onder het EVRM openbare orde niet kan worden gebruikt om excessieve vreemdelingenbewaring te rechtvaardigen na afloop van de strafrechtelijke bewaring, zonder dat op de asielaanvraag wordt beslist. Het EHRM concludeerde dat er onvoldoende nauw verband bestond tussen de vreemdelingenbewaring en het doel om zijn onrechtmatige binnenkomst te voorkomen.
De regering heeft op 23 januari 2025 over de opvolging van de uitspraak gerapporteerd aan het Comité van Ministers. Aan verzoeker is het door het EHRM toegekende bedrag voor immateriële schade vergoed. De uitspraak van het EHRM is gecirculeerd onder alle ambtenaren die bij het opleggen van vreemdelingenbewaring betrokken zijn. Daarbij is ook instructie gegeven over de aanpassingen in handelswijze en toetsing als gevolg van de uitspraak. Zo wordt toegelicht dat bij het opleggen van vreemdelingenbewaring aan een asielzoeker op grond van artikel 59b van de Vreemdelingenwet moet worden aangegeven of er zicht is op uitzetting. Dit zorgt ervoor dat vreemdelingenbewaring op de juiste wettelijke grondslag onder artikel 5, eerste lid onder f, tweede volzin EVRM wordt opgelegd. Indien er geen sprake is van zicht op uitzetting, dient contact te worden gezocht met de bewaringscoördinator van de IND in het asielcentrum van Schiphol om in het individuele geval te beoordelen of de vreemdelingenbewaring in voldoende nauw verband staat met het voorkomen van een onrechtmatige binnenkomst.
De uitspraak van het EHRM en de bijbehorende instructie zijn ook opgenomen in de kennisbanken van zowel de vreemdelingenpolitie als de Koninklijke Marechaussee. Ze worden behandeld in verplichte nascholing en tijdens de opleidingsdagen voor de aangewezen ambtenaren. Omdat de situatie van verzoeker in de praktijk zelden voorkomt, meent de regering dat deze stappen volstaan om te verzekeren dat toekomstige schendingen zoals de schending in de onderhavige zaak voorkomen zullen worden.

A.M.A. (23048/19, uitspraak EHRM van 24 oktober 2023)

In deze zaak heeft het EHRM geoordeeld dat de wijze waarop was beoordeeld of bij de uitzetting van verzoeker naar Bahrein een reëel risico bestond dat hij zou worden onderworpen aan onmenselijke of vernederende behandeling, niet voldeed aan de procedurele verplichtingen op grond van artikel 3 EVRM (verbod op foltering, wrede, onmenselijke of vernederende behandeling). Bij dat oordeel weegt het EHRM in het bijzonder mee dat de IND het document dat verzoeker bij zijn opvolgende aanvraag heeft overgelegd niet heeft beoordeeld in het licht van alle in het dossier beschikbare informatie over zijn individuele situatie en de situatie in Bahrein. Daarmee is naar het oordeel van het EHRM een te beperkte benadering gevolgd die niet voldeed aan de vereisten van zorgvuldigheid en grondigheid. Hierdoor is sprake van een schending van artikel 3 EVRM.

Bij brief van 16 februari 2024 heeft de regering het Comité van Ministers geïnformeerd over de opvolging van de uitspraak op basis van de informatie die eerder met de Tweede Kamer gedeeld is in een Kamerbrief van 19 december 2023. De regering heeft zich op diplomatiek niveau ingezet voor verzoeker en contact onderhouden met diverse van belang zijnde instanties in Bahrein, ngo's en de Nederlandse advocaat van verzoeker. Op 8 november 2023 heeft een medewerker van de Nederlandse ambassade in Koeweit verzoeker bezocht in de gevangenis in Bahrein.

Op 28 april 2024 heeft de regering nader gerapporteerd aan het Comité van Ministers. Gemeld is dat de beslispraktijk van de IND voor '*last minute* asielverzoeken' is aangepast op grond van rechtspraak van het Hof van Justitie van de EU en van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State over de waardering van nieuwe bewijsstukken in opvolgende asielprocedures. Daarnaast heeft de regering zich in de diplomatieke betrekkingen met Bahrein voor verzoeker ingezet door de autoriteiten van Bahrein voortdurend te wijzen op het belang van een eerlijk proces en de menselijke behandeling van gedetineerden, waaronder de detentieomstandigheden van verzoeker.

In reactie op de communicatie over de opvolging heeft het secretariaat van het Comité van Ministers nog een aantal aanvullende vragen gesteld over de individuele en algemene maatregelen. Op 13 oktober 2025 heeft de regering op deze vragen gereageerd. Op de vraag of verzoeker overgebracht kan worden naar een lichter detentieregime, *more lenient detention regime*, is geantwoord dat door de complexe aard van de situatie (verzoeker is geen Nederlander en bevindt zich buiten de Nederlandse rechtsmacht en er bestaat in deze situatie geen recht op het verlenen van consulaire bijstand of bezoek in detentie op andere grondslag) de regering het niet mogelijk acht een officiële diplomatieke missie te organiseren of een *note verbale* te sturen om hier om te verzoeken. Ook is een algemene update gegeven over ontwikkelingen in Bahrein.

Tot slot is in reactie op vragen van het secretariaat van het Comité van Ministers toegelicht dat onder de nieuwe beslispraktijk zoals aangekondigd in het action

plan, opvolgende aanvragen niet niet-ontvankelijk kunnen worden verklaard op de enkele grond dat een verzoek(st)er niet-originele of niet-authentieke documenten heeft overlegd. Hieraan doet werkinstructie 2024/6 (Geloofwaardigheidsbeoordeling asiel), die IND-medewerkers sinds 1 juli 2024 toepassen bij het beslissen op asielaanvragen nadat is vastgesteld dat een verzoeker ontvankelijk is, niets af. Al het door een verzoek(st)er overgelegde bewijs wordt in de beoordeling betrokken, ook niet-originele of niet-authentieke stukken. De werkinstructie zet uiteen aan de hand van welke stappen de geloofwaardigheid van een asielmotief moet worden beoordeeld als het motief niet volledig met objectieve, authentieke documenten is onderbouwd. In dat geval worden ook kopieën van documenten betrokken bij de geloofwaardigheidstoets.

C.M.C. (34507/16, uitspraak EHRM van 10 januari 2023)

Het EHRM oordeelde in deze zaak dat sprake was van een schending van artikel 6 lid 1 en lid 3 onder d EVRM (recht op een eerlijk proces) vanwege de weigering belastende getuigen te (doen) ondervragen in het kader van een tegen hem gevoerde strafprocedure.

Deze zaak is vergelijkbaar met *V.K.* (2205/16) en *S.S.* (61125/19). Nederland heeft dan ook een *group-action report* ingediend in deze drie zaken ten aanzien van de algemene maatregelen. Daarin is uiteengezet hoe de Hoge Raad na de EHRM-uitspraak in *V.K.* een richtinggevend arrest heeft gewezen over het horen van getuigen in lijn met de EHRM-rechtspraak. Op 11 december 2024 heeft het Comité van Ministers het toezicht op de tenuitvoerlegging van *V.K.* en *S.S.* beëindigd, omdat alle noodzakelijke maatregelen zijn genomen.

Op 2 juli 2025 heeft de regering in deze zaak een nader action report ingediend.

Op basis van artikel 457 lid 1 onder b van het Wetboek van Strafvordering is de zaak heropend en per 9 mei 2023 door de Hoge Raad doorverwezen naar het gerechtshof. Sindsdien is er een hoorzitting geweest op 10 juni 2024 en een regiezitting op 24 september 2024. Het gerechtshof heeft de zaak in hoger beroep doorverwezen naar de onderzoeksrechter om getuigen te horen. De getuigen zijn gehoord, waarbij de verdediging de mogelijkheid had om hen te ondervragen. De inhoudelijke behandeling van de zaak heeft op 14 augustus 2025 plaatsgevonden en verzoeker is (opnieuw) schuldig bevonden door het gerechtshof. Nu de maatregel tot het horen van de getuigen is uitgevoerd, heeft de regering verzocht tot sluiting van toezicht en dit verzoek is door het Comité van Ministers toegewezen.

F.C. (29593/17, uitspraak EHRM van 9 oktober 2018)

Het EHRM oordeelde in 2018 dat de omstandigheden van detentie van verzoeker op Sint Maarten in strijd waren met artikel 3 EVRM (verbod op foltering, onmenselijke of vernederende behandeling), omdat verzoeker langer dan acht maanden heeft vastgezeten in voorlopige hechtenis in de arrestantencellen in

Philipsburg. Hierbij was van belang dat het Europees Comité voor de Preventie van Foltering en Onmenselijke of Vernederende Behandeling of Bestraffing ('CPT') over deze detentiefaciliteit heeft bevonden dat sprake is van slechte omstandigheden en dat personen daar niet langer dan tien dagen mogen worden vastgehouden.
Vanaf 2019 is het Comité van Ministers regelmatig geïnformeerd over maatregelen ter uitvoering van de uitspraak van het EHRM. In maart 2019 heeft het Comité van Ministers deze zaak onder verscherpt toezicht geplaatst. Op 23 december 2024 heeft de regering een rapport ingediend bij het Comité van Ministers over de implementatie van de uitspraak en de grootschalige hervorming van het detentiestelsel op Sint Maarten. In maart 2025 is ter voorbereiding op de behandeling van de zaak tijdens de Mensenrechtenvergadering van het Comité van Ministers ('CMDH') een update gedeeld over de ontwikkelingen op Sint Maarten. In deze update wordt het plan toegelicht inzake de verbetering aan de bewaringscellen van de *Philipsburg Police Station*. Het project is opgedeeld in drie fases: fase 1 ziet op noodreparaties, fase 2 betreft een volledige dak reparatie en fase 3 gaat over de resterende reparaties. In mei 2025 is in de Point Blanche gevangenis na aanzienlijke onrust brand uitgebroken. De regering heeft in een brief aan het secretariaat van het Comité van Ministers informatie versterkt over de consequenties van het incident voor de gevangenis zelf en de huisvesting van de gedetineerden. Om alle gedetineerden te kunnen huisvesten is in de tussentijd een overheidsgebouw omgevormd tot een tijdelijke opvangfaciliteit (*Foreign Detention Center*). Gedetineerden zijn hierop gehuisvest in verschillende faciliteiten, waaronder de *Philipsburg Police Station*, de *Foreign Detention Center* en de resterende operationele delen van de Point Blanche gevangenis. Daarnaast heeft Sint Maarten extra ondersteuning ontvangen van Nederland, Aruba, Curacao, *United Nations Office for Project Services* ('UNOPS') en een particulier beveiligingsbedrijf.
Tijdens de behandeling van de zaak in de CMDH-bijeenkomst van juni 2025 heeft de minister van Justitie van Sint Maarten, in persoon deelgenomen aan het debat en verantwoording afgelegd over de tenuitvoerlegging van de uitspraak. In haar presentatie heeft zij aangegeven dat er goede vorderingen worden gemaakt met de bouw van een nieuwe gevangenis onder leiding van *United Nations Office for Project Services*. Hiermee zal een duurzame oplossing worden geboden voor de fysieke detentieomstandigheden. Daarnaast werkt UNOPS aan de verbetering van andere aspecten van het gevangeniswezen, zoals personeelsmodellen, rehabilitatieprogramma's en re-integratiekaders. Ook is Sint Maarten een samenwerking aangegaan met *United Nations Office on Drugs and Crime* dat eveneens zal helpen met gerichte technische bijstand, zoals de ontwikkeling en implementatie van rehabilitatie- en re-integratieprogramma's, personeelsmanagement, capaciteitsopbouw en een opleidingskader voor personeel, herziening van operationele procedures en interne beleidshandboeken, herziening van financiële en aanbestedingsregels, de oprichting van een afdeling voor geestelijke gezondheidszorg en de ontwikkeling van alternatieven voor detentie in overeenstemming met herstelrecht. Ten slotte heeft de minister uitgelegd dat de Dienst Justitiële Inrichtingen operationele assistentie verleent aan Sint Maarten en dat de *National Recovery Program Bureau*

ondersteuning biedt in het verbeteren van de politiecellen van het *Philipsburg Police Station*.

J.C.M. (10511/10, uitspraak EHRM van 26 april 2016)

In deze zaak oordeelde het EHRM dat de levenslange gevangenisstraf van verzoeker, die aan een ernstige psychische aandoening leed, in Aruba en Curaçao zowel juridisch als feitelijk niet te reduceren was vanwege het ontbreken van enige vorm van behandeling. Daarmee was volgens het oordeel van het EHRM sprake van een schending van artikel 3 EVRM (verbod op foltering, onmenselijke of vernederende behandeling).

Verzoeker is in 2014 gratie verleend en de door en namens hem gemaakte kosten en uitgaven zijn in 2016 vergoed. Verder werd het Comité van Ministers in 2017, 2019, 2021 en 2023 geïnformeerd over de algemene maatregelen die door Aruba en Curaçao zijn getroffen om uitvoering te geven aan de uitspraak. In juni 2024 heeft het Comité van Ministers deze zaak onder verscherpt toezicht geplaatst.

Op 31 maart 2025 heeft de regering opnieuw een rapportage ingediend bij het Comité van Ministers. In de rapportage wordt een toelichting gegeven over de huidige ontwikkelingen op het terrein van langgestraften met psychiatrische diagnose op Aruba, Curaçao en Sint Maarten. In de rapportage erkent de regering dat - hoewel er maatregelen genomen zijn en worden om het detentie- en forensische zorgregime te verbeteren - er nog meer moet gebeuren op dit vlak.

Binnen het Koninkrijk wordt de samenwerking in het kader van het Justitieel Vierpartijen Overleg ('JVO') (halfjaarlijks overleg tussen de Ministers van Justitie van Aruba, Curaçao, Sint Maarten en Nederland gericht op een gezamenlijke en efficiënte aanpak van justitiële vraagstukken binnen het Koninkrijk) voortgezet met het oog op het realiseren van forensische zorg en behandeling van gedetineerden met een ernstige psychiatrische aandoening. In juni 2024 keurde het JVO de ontwikkeling van een meerjarig programma voor het verbeteren van forensische zorg in het Caribische deel van het Koninkrijk goed. Dit programma wordt geleid door een programmateam op Koninkrijksniveau. Ook hebben alle landen binnen het Koninkrijk een eigen projectteam dat een actieplan zal opstellen voor het verbeteren van forensische zorg. Een van de mogelijke projecten binnen dit programma is de ontwikkeling van een kleinschalige forensische behandelingsfaciliteit in het Caribisch gebied die zowel gebruikt kan worden door Aruba, Curaçao en Sint Maarten, als door de BES-eilanden. Naast dit meerjarige programma lopen er nog andere projecten, waaronder projecten die zien op het verbeteren van mentale gezondheidszorg in het Caribisch deel van het Koninkrijk in het algemeen, niet alleen voor langgestraften. Daarnaast is gerapporteerd over de ontwikkelingen en plannen van de afzonderlijke landen.

Op 3 december 2025 is de zaak onderwerp van debat geweest tijdens de CMDH. De minister van Justitie van Aruba en gevolmachtigde minister van Curaçao hebben in persoon verantwoording afgelegd over de tenuitvoerlegging van de

uitspraak. Hierbij werd toelichting gegeven over de reeds genomen stappen, tegelijkertijd werd erkend dat de geestelijke gezondheidszorg, in het bijzonder voor gedetineerden, op Aruba en Curaçao tekortschiet. Op het Koninkrijksniveau is een meerjarenprogramma ontwikkeld om de nodige verbeteringen in mentale gezondheidszorg in de Caribische landen van het Koninkrijk te bewerkstelligen. Het financiële kader voor dit programma is er, maar de details moeten nog verder worden ontwikkeld.
Aruba gaf aan dat een nieuwe gevangenis in aanbouw is, die hopelijk in 2029 in gebruik kan worden genomen. De regering van Aruba prioriteert het verbeteren van detentieomstandigheden van gevangenen met psychologische problemen en problemen die verband houden met middelengebruik in de individuele begeleidingsafdeling. In 2026 zal Aruba een nieuw beleid over de detentie van levenslanggestraften introduceren. In februari zal de gevangenhouding van één levenslanggestrafte die al meer dan 20 jaar in detentie zit worden heroverwogen door het Gemeenschappelijke Hof van Justitie.
In Curaçao werkt de regering aan het opzetten van een psychiatrische detentiekliniek die naar verwachting in 2026 operationeel zal zijn. Bovendien is er een *ad hoc* groep gecreëerd die levenslanggestraften beoordeelt. Deze groep komt elke zes weken bij elkaar en binnen deze groep zijn de gevangenis, de reclassering, het maatschappelijk werk, het OM en de gevangenispsycholoog of -psychiater vertegenwoordigd.
Deze groep heeft een protocol ontwikkeld voor de beoordeling van de situatie van levenslanggestraften en werkt aan een protocol voor het organiseren van forensische zorg.

Verenigde Naties

Mensenrechtencomité

Beslissingen

G.F.S. (3650/2019, 17 juli 2025)

De zaak gaat over de omstandigheden van het strafrechtelijk onderzoek naar, de vervolging en de gevangenhouding van verzoeker G.F.S.
In mei 2014 werd verzoeker gearresteerd op verdenking van omkoping, witwassen en valsheid in geschriften. De rechtbank in Curaçao verklaarde de ten laste gelegde feiten bewezen en veroordeelde hem tot drie jaar detentie. Het Gemeenschappelijk Hof van Justitie veroordeelde verzoeker in hoger beroep weer tot drie jaar detentie. Verzoeker ging in cassatie bij de Hoge Raad, maar deze werd afgewezen. Naar aanleiding van de veroordeling werd verzoeker uit zijn - toenmalige - functie als parlementariër gezet en mocht hij de komende vijf jaar geen gekozen functie meer bekleden.
Verzoeker stelt dat de omstandigheden van zijn detentie in Curaçao niet in lijn waren met de vereisten van artikel 10 IVBPR (menselijke en waardige behandeling van gevangenen), onder meer vanwege de gebrekkige toegang tot (mentale) gezondheidszorg. Verzoeker klaagt verder onder artikel 14 lid 3 onder e IVBPR (recht op een eerlijk proces) dat hem geen mogelijkheid is geboden een getuige op te roepen om de aanklacht tegen te spreken. Bovendien stelt verzoeker dat de rechtbank de bewijslast heeft omgedraaid, in strijd met het vermoeden van onschuld uit artikel 14 lid 2 IVBPR. Verzoeker stelt daarnaast dat artikel 15 IVBPR (legaliteitsbeginsel) is geschonden, omdat op het moment van de omstreden donaties nog geen verbod bestond op de financiering van politieke partijen door derden. Verzoeker betoogt daarnaast dat artikel 17 IVBPR (recht op privacy) is geschonden omdat de autoriteiten vertrouwelijke financiële documenten zouden hebben gelekt en deze documenten de basis en start vormden van zijn vervolging. Verzoeker klaagt verder dat artikel 25 IVBPR (recht op deelname openbaar leven) op zichzelf en in samenhang met artikel 2 lid 3 IVBPR (recht op een daadwerkelijk rechtsmiddel) is geschonden. Volgens verzoeker waren het verbod op het bekleden van een gekozen functie en het feit dat hij uit zijn functie als parlementariër is gezet niet gebaseerd op een wettelijk voorschrift en bovendien disproportioneel ten opzichte van de feiten waarvoor hij was veroordeeld. Daarbij stelt verzoeker dat hem geen adequate mogelijkheid is geboden om in rechte op te komen tegen dit besluit. Tot slot stelt verzoeker dat hij gediscrimineerd is vanwege zijn politieke overtuiging en lidmaatschap, in strijd met artikel 26 IVBPR (discriminatieverbod).
Het Mensenrechtencomité oordeelt dat de klachten niet-ontvankelijk zijn.
De klachten over artikelen 10 en 14 lid 2 IVBPR zijn niet-ontvankelijk, omdat verzoeker deze niet heeft aangevoerd tijdens de nationale procedure en dus de

nationale rechtsmiddelen niet had uitgeput. De klachten onder de andere artikelen waren onvoldoende onderbouwd, voornamelijk omdat verzoeker niet heeft bewezen dat de conclusies van de nationale autoriteiten duidelijk arbitrair waren of een kennelijke dwaling of ontkenning van recht vormden. Bovendien heeft verzoeker niet aangetoond dat de inbreuk op zijn recht om een gekozen functie te vervullen onevenredig of onredelijk was in de omstandigheden van zijn geval.

Comité voor de Uitbanning van Discriminatie van Vrouwen

Beslissingen

S.V. (162/2020, 17 februari 2025)

Verzoekster heeft zowel de Nederlandse als Turkse nationaliteit. Zij is geboren en getrouwd in Turkije en heeft bij haar huwelijk naar Turks recht de geslachtsnaam van haar (inmiddels ex-)echtgenoot gekregen. Zij zijn beiden in 1992 in Nederland genaturaliseerd, waarbij verzoekster heeft gekozen voor de geslachtsnaam van haar echtgenoot. In 1995 is verzoekster – naar Nederlands recht - gescheiden van haar echtgenoot. In Nederland heeft de echtscheiding geen gevolgen voor de geslachtsnaam van partijen. Verzoekster heeft dan ook de geslachtsnaam van haar ex-echtgenoot behouden. In 2012 zijn partijen ook in Turkije gescheiden, alwaar verzoekster naar Turks recht automatisch haar meisjesnaam terugkreeg. Deze naamswijziging kwam niet in Nederland voor erkenning in aanmerking, nu de wet daarvoor vereist dat sprake is van een wijziging van de burgerlijke staat, terwijl verzoekster naar Nederlands recht al was gescheiden en er dus geen sprake was van een dergelijke wijziging. In Nederland behield verzoekster dan ook de geslachtsnaam die zij ten tijde van haar naturalisatie had gekozen. In oktober 2014 heeft verzoekster een aanvraag gedaan bij de gemeente voor het wijzigen van haar geslachtsnaam naar haar meisjesnaam. De gemeente heeft dit verzoek afgewezen, aangezien geslachtsnaamwijziging bij koninklijk besluit dient te geschieden. Verzoekster heeft vervolgens in oktober 2015 een verzoek tot geslachtsnaamwijziging ingediend bij Justis. Voor dit verzoek werd leges ter hoogte van €835,- geheven. Een aanvraag voor subsidie voor deze leges was niet succesvol en het verzoek tot geslachtsnaamwijziging werd niet in behandeling genomen, omdat verzoekster de leges niet had betaald. Volgens verzoekster kwam de verplichting tot het betalen van leges bij geslachtsnaamwijziging neer op indirecte discriminatie van vrouwen. Daarom heeft de regering volgens verzoekster in strijd gehandeld met het verbod van discriminatie tegen vrouwen in huwelijkse en familiebetrekkingen, zoals bepaald in artikel 16 lid 1 sub g van het Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen (CEDAW).

Het Comité merkt op dat, hoewel de regeling voor de wijziging van geslachtsnaam neutraal is geformuleerd, verzoekster met data heeft aangetoond dat 100% van de verzoeken tot geslachtsnaamwijziging tussen 2014 en 2018 door een vrouw zijn gedaan, waardoor het wettelijk legesvereiste in het bijzonder vrouwen raakt. Het Comité constateert bovendien dat vrouwen met een andere nationaliteit dan de Nederlandse hiermee in het bijzonder worden getroffen, wegens het raakvlak tussen gender, migratie en sociaaleconomische status. Volgens het Comité is het verbinden van kosten aan het wijzigen van een geslachtsnaam in dit soort gevallen een vorm van ongelijke behandeling van vrouwen. Deze ongelijke behandeling dient gerechtvaardigd te zijn. De regering heeft aangedragen dat het legesvereiste gerechtvaardigd is, omdat het leges de kosten van de procedure dekt. Voor het Comité gaat dit betoog niet op, omdat het in andere gevallen mogelijk is om een uitzondering te maken op het legesvereiste en de regering niet heeft toegelicht waarom dat in dit geval niet mogelijk is, om indirecte discriminatie te voorkomen. In het licht hiervan, oordeelt het Comité dat het legesvereiste *de facto* een discriminatoire last vormt op vrouwen die na echtscheiding hun meisjesnaam terug willen nemen. Het Comité concludeert dat de regering verzoekster heeft blootgesteld aan indirecte discriminatie door leges te heffen die hoog is in relatie tot haar sociaaleconomische status en die daardoor een obstakel vormde om haar meisjesnaam terug te nemen. Daardoor heeft de regering niet voldaan aan zijn verplichtingen onder artikel 16 lid 1 onder g CEDAW.

Comité tegen Foltering en Comité voor de Uitbanning van Rassendiscriminatie

In 2025 zijn er geen klachten afgesloten door het Comité tegen foltering en het Comité voor de uitbanning van rassendiscriminatie. Eerder ingediende klachten zijn nog in behandeling bij de betrokken Comités.

Overige ontwikkelingen

Raad van Europa[2]

2025 markeerde het 75-jarig bestaan van het EVRM, een moment om de impact van het Verdrag op de rechtsbescherming van burgers en de rechtsontwikkeling in Europa te benadrukken.

EVRM-systeem: inspanningen werkgroepen van het Stuurcomité Mensenrechten ('CDDH')

De werkgroep die de eerste effecten van de inwerkingtreding van Protocollen 15 en 16 bij het EVRM evalueert ('DH-SYSC-PRO') kwam in maart 2025 voor de derde en laatste keer bijeen. De werkgroep, onder voorzitterschap van Babette Koopman (NL) en met deelname van Nederland (ministerie van Justitie en Veiligheid), heeft het rapport over Protocol 15 goedgekeurd. Voor het deel van het rapport met betrekking tot het beginsel van subsidiariteit en de beoordelingsmarge van lidstaten is gebruik gemaakt van een onderzoek van iCourts, van de Universiteit van Kopenhagen.
De groep heeft de impact van artikel 4 van Protocol 15 niet kunnen evalueren, omdat zij geen informatie had ontvangen over verzoeken die door het EHRM uitsluitend waren afgewezen omdat deze niet binnen de nieuwe termijn van vier maanden waren ingediend. De "DH-SYSC-PRO" heeft tijdens deze bijeenkomst ook enkele wijzigingen aangebracht in het rapport over Protocol 16. Het CDDH heeft deze rapporten aangenomen tijdens de bijeenkomsten van juni en december 2025.

In 2025 zijn er drie bijeenkomsten geweest van de werkgroep die zich bezighoudt met het concept "veilig derde land" ('CDDH-PTS'). Aan deze werkgroep neemt Nederland (ministerie van Justitie en Veiligheid) deel. Hier wordt gesproken over de vraag of het noodzakelijk en werkbaar is om Aanbeveling No. R(97)22 over "veilige derde landen" te actualiseren. In 2026 staat er een laatste bijeenkomst van deze werkgroep gepland.
De CDDH heeft in november 2025 een mandaat goedgekeurd voor de nieuwe werkgroep die zich bezighoudt met het gebruik van nieuwe technologieën door het Hof en nieuwe ontwikkelingen in de procesvoering bij het EHRM ('CDDH-TE').
De eerste bijeenkomst van deze groep zal in mei 2026 plaatsvinden en Nederland (ministerie van Buitenlandse Zaken) zal deelnemen aan deze werkgroep.

Ten aanzien van de toetreding van de Europese Unie ('EU') tot het EVRM is van belang dat de Europese Commissie op 21 november 2025 een adviesverzoek heeft ingediend bij het Hof van Justitie van de Europese Unie ('HvJEU') met de vraag of het nieuwe uitonderhandelde toetredingsakkoord inzake de toetreding van de EU tot het EVRM in lijn is met de EU-Verdragen. Het HvJEU zal hierover een bindend advies geven. In 2014

[2] Stukken die betrekking hebben op onderstaande onderwerpen zijn te vinden op www.coe.int.

oordeelde het HvJEU dat het toenmalige Ontwerptoetredingsovereenkomst op een aantal punten onverenigbaar was met het EU-recht met als gevolg dat de EU niet kon toetreden tot het EVRM (Advies 2/13). Om tegemoet te komen aan de bezwaren van het HvJEU, is van 2020 t/m 2023 heronderhandeld over de toetredingsovereenkomst. Op 17 maart 2023 is een voorlopig akkoord op onderhandelaarsniveau bereikt.
Met betrekking tot het laatste nog openstaande bezwaar, op het terrein van het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid ('GBVB'), biedt de uitspraak van het HvJEU in de zaak KS en KD (ECLI:EU:C:2024:725) volgens de Europese Commissie voldoende aanknopingspunten om te concluderen dat de specifieke kenmerken van het rechterlijk toezicht op het GBVB niet in de weg staan aan toetreding van de EU tot het EVRM. Net als bij de vorige adviesprocedure neemt Nederland deel aan deze adviesprocedure bij het HvJEU en steunt het de conclusie van de Commissie dat het toetredingsakkoord in lijn is met de EU-verdragen.

Protocol 16 bij het EVRM

In 2025 heeft het EHRM geen adviezen uitgebracht onder Protocol 16. Wel heeft het EHRM één verzoek aanvaard. Het verzoek was afkomstig van het Hooggerechtshof in Oekraïne. Het Hooggerechtshof heeft het EHRM gevraagd of kloosterruimten een "woning" vormen in de zin van artikel 8 EVRM en of de nationale rechter bevoegd is om te oordelen over het recht van een voormalige non om een klooster te gebruiken, wanneer dit recht berustte op een mondelinge overeenkomst die is geëindigd.

Migratie

De verhouding tussen mensenrechtenverdragen en migratie stond in 2025 hoog op de agenda binnen de Raad van Europa èn in de Nederlandse politiek. Op 22 mei 2025 publiceerde een groep van negen landen, onder leiding van Denemarken en Italië, een open brief over de uitdagingen waarvoor zij zich gesteld zien met betrekking tot (irreguliere) migratie. In deze brief werd opgeroepen tot kritische reflectie over de wijze waarop het EHRM in zijn jurisprudentie zijn interpretatie van het EVRM ten aanzien van migratie heeft ontwikkeld. Nederland behoorde niet tot de groep van negen ondertekenaars. Wel heeft Nederland zich, in lijn met de motie Eerdmans van 12 juni 2025, aangesloten bij de groep landen die opvolging geeft aan de brief voor wat betreft de noodzaak tot aanscherping van het asiel- en migratiebeleid. Op 11 juni 2025 riep de Tweede Kamer de regering op om een juridische en diplomatieke verkenning te starten naar verdragen die mogelijk moeten worden herzien of opgezegd in het licht van de maatschappelijke ontwikkelingen op het gebied van migratie (motie Van Zanten-Boomsma).
In het najaar van 2025 presenteerde Secretaris-Generaal Berset van de Raad van Europa een vier-punten-plan over migratie. Op basis daarvan vond op 10 december

2025 een informele ministeriële conferentie van de Raad van Europa over migratie plaats in Straatsburg, waar het Comité van Ministers onder meer werd uitgenodigd om een concept voor te bereiden voor een politieke verklaring over de toepassing van het EVRM in de context van de hedendaagse uitdagingen op het gebied van migratie. *En marge* van de informele conferentie in december 2025 heeft een groep van 27 landen, waaronder Nederland, in een gezamenlijke verklaring aangegeven voor welke uitdagingen zij zich gesteld zien op het terrein van migratie en geschetst welke principes volgens hen belangrijk zijn bij de interpretatie van het EVRM in het licht van deze uitdagingen.
In het eerste kwartaal van 2026 is binnen de CDDH voorbereidend werk verricht om te komen tot elementen voor deze politieke verklaring. Op basis daarvan zal het Comité van Ministers de verklaring verder uitwerken, met als doel dat deze zal worden aangenomen tijdens de ministeriële conferentie van de Raad van Europa in mei 2026 in Chişinău.

Toezicht op de naleving van EHRM-uitspraken

In 2025 heeft opnieuw veel debat plaatsgevonden binnen het Comité van Ministers met een recordaantal aan interventies tot gevolg, waarbij staten opmerkingen maken over naleving van EHRM-uitspraken door andere staten in specifieke zaken. Dit heeft tot successen geleid: uit de jaarrapportage 2025 van het secretariaat van de Raad van Europa blijkt dat in 2025 het toezicht op 949 zaken is gesloten, omdat uitspraken van het EHRM zijn nageleefd. In dit kader heeft het *Execution Department* van de Raad van Europa, dat het Comité van Ministers assisteert, de lidstaten opnieuw ondersteund. In totaal hebben er 280 bijeenkomsten, evenementen en activiteiten met nationale autoriteiten en belanghebbenden plaatsgevonden om aandacht te vragen voor naleving en die te bewerkstelligen.

De in voorafgaande jaren genoemde ontwikkelingen met betrekking tot de naleving van EHRM-uitspraken blijven van belang. Zo blijven internationale conflicten of spanningen, zoals tussen Armenië en Azerbaijan en zoals tussen Turkije en Cyprus, de toezichthoudende rol van het Comité van Ministers bemoeilijken. Ook andere zaken tegen Turkije staan nog steeds onder verscherpt toezicht, waaronder de zaak Kavala, ook al in eerdere jaarrapportages genoemd. De mensenrechtenverdediger Osman Kavala verblijft nog altijd in detentie. In 2022 oordeelde het EHRM dat Turkije in strijd handelt met zijn verdragsverplichtingen door geen gehoor te geven aan het arrest van het EHRM, maar dit heeft nog niet tot de vrijlating van de heer Kavala geleid. De heer Kavala is hierna een tweede zaak tegen Turkije gestart, die ziet op zijn voortdurende detentie en strafrechtelijke veroordeling sinds 2019. Op 16 december 2025 heeft het Hof deze zaak naar de Grote Kamer doorverwezen.

Ondanks de beëindiging van het lidmaatschap van Rusland van de Raad van Europa, blijft Rusland gebonden aan de verplichtingen uit hoofde van het EVRM, waaronder de verplichting om alle uitspraken van het Hof ten uitvoer te leggen. Het Comité van Ministers blijft dus ook toezicht houden op de uitvoering van deze uitspraken. In 2022, 2023, 2024 en 2025 heeft het Comité zijn strategie hieromtrent aangenomen en bijgewerkt om de tenuitvoerlegging door Rusland te bewerkstelligen en het *Execution Department*, die het Comité van Ministers ondersteunt, verzocht deze strategie uit te voeren. Zo informeert de Secretaris-General van de Raad van Europa Rusland over de besluiten die ertegen worden genomen door het Comité van Ministers. Tijdens de mensenrechtenbijeenkomsten van het Comité van Ministers lag bij het toezicht op de uitspraken tegen Rusland de nadruk op interstatelijke en conflictgerelateerde zaken, evenals betekenisvolle zaken die nog niet eerder door het Comité waren onderzocht. In 2025 heeft het Comité van Ministers toezicht uitgeoefend op de naleving van de uitspraak van het EHRM over de statenklachten van Oekraïne tegen Rusland over de illegale bezetting van de Krim. Tevens is het toezicht op de naleving gestart op de uitspraak van het EHRM over de statenklacht van Oekraïne over de rol van Rusland in delen van Oost-Oekraïne waaronder de ontvoering van kinderen, en de statenklacht van Nederland over het neerhalen van vlucht MH17. De algemene en individuele maatregelen die Rusland moet nemen om de uitspraken van het Hof ten uitvoer te leggen, vallen vaak samen met kwesties die ook door de toezichthoudende organen van de Verenigde Naties worden gevolgd. De besluiten van het Comité van Ministers in dit kader zijn in 2025 dan ook door de Raad van Europa onder de aandacht gebracht van andere relevante internationale organisaties, zoals de VN, de Europese Unie en de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa. *En marge* van de mensenrechtenbijeenkomst van december 2025, ging het Comité van Ministers in gesprek met de VN speciaal rapporteur voor de mensenrechtensituatie in Rusland. De speciaal rapporteur verwelkomde de inspanningen van de Raad van Europa.

Voor het Koninkrijk der Nederlanden staan twee zaken onder verscherpt toezicht: de zaken *J.C.M.* (10511/10) en *F.C.* (29593/17). De zaak *J.C.M.* betreft het bieden van ontoereikende psychiatrische behandeling aan langgestraften op Aruba en Curaçao, waarin het EHRM een schending van artikel 3 EVRM (verbod op foltering, onmenselijke of vernederende behandeling) heeft vastgesteld. Op 31 maart 2025 heeft de regering toelichting gegeven aan het Comité van Ministers over de huidige ontwikkelingen op het terrein van langgestraften met psychiatrische diagnose op Aruba, Curaçao en Sint Maarten. Op 3 december 2025 is de zaak door het Comité van Ministers besproken, waarbij de minister van Justitie van Aruba en de gevolmachtigde minister van Curaçao in persoon hebben deelgenomen aan het debat en verantwoording hebben afgelegd voor de tenuitvoerlegging van de uitspraak. De zaak *F.C.* betreft de detentieomstandigheden op Sint Maarten, waarin

het EHRM een schending van artikel 3 EVRM (verbod op foltering, onmenselijke of vernederende behandeling) heeft vastgesteld. Ook voor deze zaak is in maart 2025 met het Comité van Ministers een update gedeeld over de ontwikkelingen op Sint Maarten. Tijdens de behandeling van de zaak in het Comité van Ministers in juni 2025 heeft de minister van Justitie van Sint Maarten in persoon deelgenomen aan het debat en verantwoording afgelegd over de tenuitvoerlegging van de uitspraak. Zie de betreffende samenvattingen voor een uitgebreidere toelichting op de ontwikkelingen in deze zaken.

Europees Sociaal Handvest / Collectieve klachtprocedure

Er is de afgelopen jaren gewerkt aan de versterking en modernisering van het systeem van het Europees Sociaal Handvest ('ESH'). Het Comité van Ministers heeft hiervoor een hervormingspakket aangenomen. Het doel is om de staten die partij zijn bij het ESH te helpen bij het waarborgen van de naleving van sociale rechten. Hiervoor wordt de nadruk gelegd op de noodzaak van een versterkte dialoog tussen de organen van het ESH, namelijk het Europees Comité voor Sociale Rechten ('ECSR') en het Overheidscomité, en de staten die partij zijn, evenals alle relevante belanghebbenden, zoals vakbonden en andere maatschappelijke organisaties. Daarnaast zijn verschillende aspecten van het monitoringproces gewijzigd met het oog op het vergroten van de effectiviteit van het systeem van het ESH als geheel. In 2025 is verder gewerkt aan de implementatie van de hervormingen.

Verenigde Naties

Facultatieve Protocollen

Eerder heeft het kabinet het principebesluit genomen om de facultatieve protocollen bij het Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap ('VN-verdrag handicap') en het Verdrag voor de Rechten van het Kind ('IVKR') die betrekking hebben op het individueel klachtrecht te ratificeren. In deze facultatieve protocollen wordt het individueel klachtrecht, het zelfstandig onderzoek en – in het geval van het IVRK – het interstatelijk klachtrecht mogelijk gemaakt. De procedure voor het ratificatieproces van het facultatieve protocol bij het VN-verdrag handicap is in 2023 gestart met het voorbereiden van de goedkeuringsstukken. Op 12 december 2025 heeft de Rijksministerraad ingestemd met het ondertekenen van het facultatieve protocol en met het daarna opstarten van de uitdrukkelijke parlementaire goedkeuringsprocedure. Op 27 januari 2026 heeft de Staatssecretaris Langdurige en Maatschappelijke Zorg, in New York, het facultatieve protocol ondertekend, waarna de goedkeuringsstukken naar de Raad van State van het Koninkrijk zijn gestuurd voor advies. Na ontvangst van het advies zullen de goedkeuringsstukken aan de Tweede Kamer worden aangeboden. De ratificatie van het Derde Facultatieve Protocol bij het IVRK wordt beoordeeld na afronding van het ratificatieproces van het facultatieve protocol bij het VN-verdrag handicap.

Treaty body strengthening process

In 2012 werd een proces in gang gezet door het Bureau van de Hoge Commissaris van de Verenigde Naties voor de Mensenrechten (*Office of the High Commissioner for Human Rights*; 'OHCHR') – de organisatie die ondersteuning verleent aan de VN-verdragscomités – om het systeem van de VN-verdragscomités te versterken. Dat proces loopt nog steeds. In 2023 produceerde de OHCHR een *Working Paper* waarin verschillende voorstellen worden gedaan op drie gebieden: de rapportagecyclus, de harmonisatie van werkmethoden, en de zogeheten *digital uplift* (waaronder modernisering van IT-platformen). In datzelfde jaar nam Nederland deel aan een informele dialoog met de OHCHR over het *Working Paper*, waarin Nederland een verklaring aflegde. In die verklaring werd: (i) steun uitgesproken voor een (onafhankelijk) systeem van de VN-verdragscomités en het proces van versterking, (ii) vertraging in de behandeling van individuele klachten gesignaleerd en overlap tussen rapportageverplichtingen geïdentificeerd als punten voor noodzakelijke verbetering, (iii) steun uitgesproken voor harmonisering van werkmethoden en het voorstel van een rapportagecyclus van acht jaar voor de VN-verdragscomités die een rapportagecyclus hebben, en (iv) tot slot zorg uitgesproken over represailles tegen

organisaties uit het maatschappelijk middenveld die met de VN-verdragscomités samenwerken. In 2025 bleef de lijn van Nederland ten opzichte van het *Treaty body strengthening process* ongewijzigd. Vanwege de liquiditeitscrisis binnen de VN hebben meerdere verdragscomités in 2025 hun sessies (deels) moeten inkorten of opschorten. Het werk wordt desalniettemin onverminderd voortgezet.

Bijlagen:
overzichten en statistieken

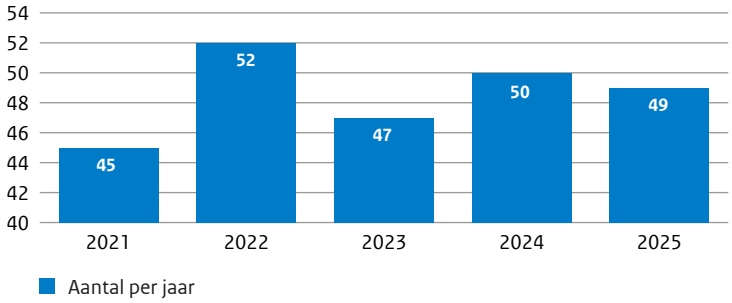
Bijlage I:

Raad van Europa

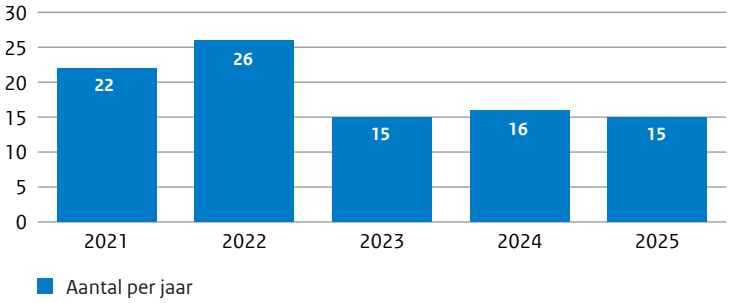
Europees Hof voor de Rechten van de Mens[3]

Statistieken[4]

Figuur 1 *Bij het Koninkrijk in behandeling zijnde zaken*

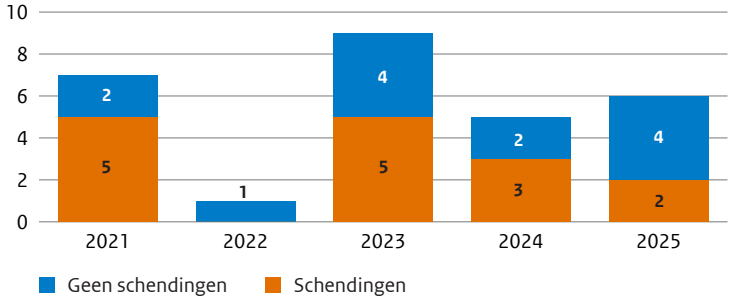
Figuur 2 *Nieuwe aan het Koninkrijk gecommuniceerde zaken*

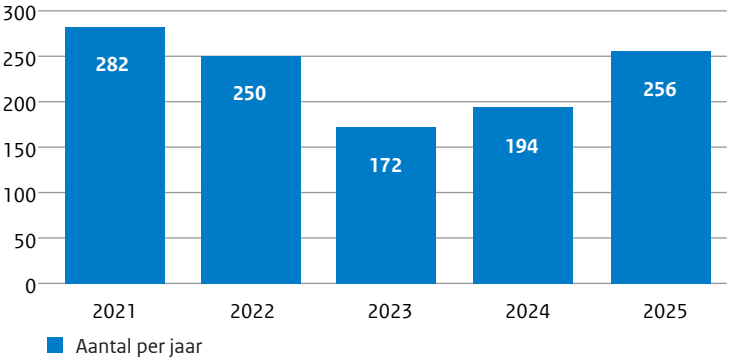
[3] Cijfermateriaal met betrekking tot alle lidstaten van de Raad van Europa is te vinden in de *Analysis of Statistics 2025* van de griffie van het EHRM, https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=reports&c.

[4] De gegevens hebben betrekking op zaken tegen het Koninkrijk der Nederlanden.

Figuur 3 *Uitspraken*[5]

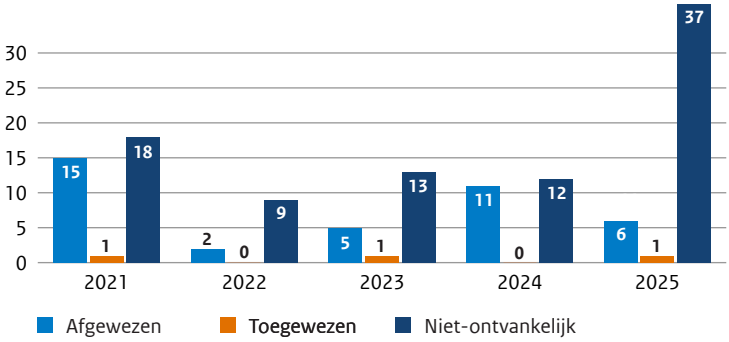

Figuur 4 *Ontvankelijkheidsbeslissingen en beslissingen tot schrapping van de rol*

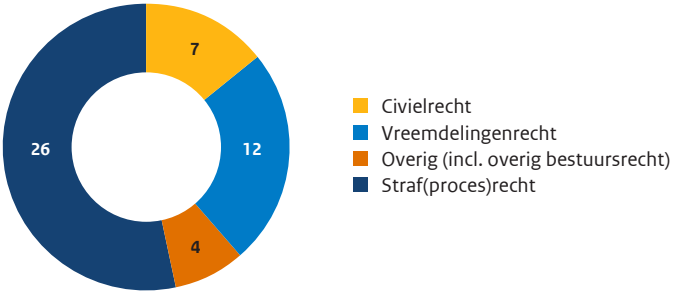

[5] Één van de twee schendingen van 2025 betreft de uitspraak van het EHRM over de statenklacht van Nederland tegen Rusland met betrekking tot MH17. Daarin oordeelde het EHRM dat Rusland het EVRM heeft geschonden.

Figuur 5 *Voorlopige maatregelen (Procedureregel 39)*

Figuur 6 *Aanhangige zaken per categorie op 31 december 2024*

Uitspraken en beslissingen[6]

Uitspraken

Zaaknaam	Zaaknummer	Datum
S.W.O.C. B.V., B.H. B.V., P.I. B.V. en J.J. B.V. e.a.	2799/16, 3124/16, 3205/16, 2800/16	1 april 2025
N.S.S.	45644/18	15 april 2025
T.K.	298/15	20 mei 2025
Oekraïne en Nederland t. Rusland	8019/16, 43800/14, 28525/20 en 11055/22	9 juli 2025

Beslissingen

Zaaknaam	Zaaknummer	Datum
E.A.R.	6628/24	27 februari 2025
T.H. e.a.	26424/23	13 maart 2025
C.F.	18027/24	10 april 2025*
D.D.J.	23106/19	22 april 2025
P.Z.	27231/19	22 april 2025
S.M.A.	32184/23	19 juni 2025
I.M. e.a.	16395/18	23 september 2025
A.A.	42069/22	20 november 2025
J.V.S.	16381/23	16 december 2025
R.R.K.	22501/23	16 december 2025

Interventies

Zaaknaam	Zaaknummer	Datum
W.W. t. Polen	6904/22	25 maart 2025
S.V. e.a. t. Rusland	26302/10	7 oktober 2025
Oekraïne t. Rusland	11055/22	9 juli 2025

[6] De hier genoemde zaken zijn samengevat in het hoofdstuk 'Raad van Europa'.

* *Single judge decision* en daarom niet samengevat.

Zaken tegen het Koninkrijk in behandeling op 31 december 2025

Zaaknaam	Zaaknummer	Artikel EVRM
A.A.	4643/24	art. 5
A.A.M.	64534/19	art. 8
A.B.A. e.a.	27637/23, 19542/24	artt. 3 en 5
A.C.K.	10784/24	artt. 6 en 8
A.M.M.	34129/21	art. 2
A.R.	59806/19	art. 3
A.R.K.	19018/24	artt. 3 en 8
A.O.	24079/23	artt. 6 en 8
B.M.	31220/20	artt. 6 en 3
B.M. e.a. t. Nederland en Oekraïne	36432/23	artt. 1, 13 en 18
D.S.	55021/19	art. 3
D.V.S.	26337/22	art. 6
E.G.E.	52053/18	artt. 2, 3 en 8
E.M. en S.M.H.	47878/20	art. 8
F.B.	28157/18	art. 3
F.H. e.a.	26097/25	artt. 8 en 3
F.J.	57264/18, 27124/22	artt. 6, 7, 9, 10, 11 en art. 2 van Prot. 4
F.S.	14652/24	art. 5
G.A.H.	15199/20	art. 3
G.R.M.J.	41708/22	art. 6
H.B.	36384/22	artt. 3 en 8
H.H.	39976/23, 25903/23	art. 8
J.B.	36163/21	art. 8
J.F.R.	55483/19	art. 3
J.K.	19365/19	artt. 6, 10 en 11
J.M.H. e.a.	73411/17, 70630/17	art. 3
K.B.	30395/20	artt. 6 en 3
K.S.M.A.	7481/23	art. 8
L.J.G.	30638/22	art. 8

Zaaknaam	Zaaknummer	Artikel EVRM
L.K.	10250/23	art. 8
M.A.	4470/21	art. 8
M.Ö.	45036/18	art. 2
M.R.	56209/19	art. 3
M.R.	59814/19	art. 3
N.K.	55447/22	art. 5
N.O.S. e.a.	20066/18	art. 10
P.C.K.	43250/22	artt. 8 en 13
S.C.E.	8382/24	artt. 10 en 11
S.J.V.	11663/25	artt. 6, 18 en 13
T.D.	36010/21	artt. 8 en 13
Y.F.C. e.a.	21325/19	artt. 3, 5 en 13 en art. 4 van Prot. 4
Y.R.D.	21064/23	art. 8
Z.	64772/19	art. 1 van Prot. 1
Z.I.	613/24	art. 6

Zaken tegen andere landen waarin een interventie is ingediend in behandeling op 31 december 2025[7]

Zaaknaam	Zaaknummer	Artikel EVRM
S.A. e.a. en A. e.a. t. Rusland	25714/16, 56328/18	artt. 2, 3 en 41
B. e.a. en W e.a. t. Rusland	22729/19, 3568/20	artt. 2, 3 en 41
W. e.a. t. Polen	11000/21	artt. 6, 8 en 10

Door Koninkrijk ingediende statenklacht

Zaaknaam	Zaaknummer	Artikel EVRM
Nederland t. Rusland	28525/20	art. 41 (billijke genoegdoening)

[7] In deze zaken heeft het Koninkrijk geïntervenieerd of het voornemen tot interventie te kennen gegeven.

Europees Comité voor Sociale Rechten

Zaken onder toezicht op 31 december 2025

Zaaknaam	Zaaknummer	Datum beslissing
UWE	134/2016	28 februari 2020
FEANTSA	86/2012	2 juli 2014

Comité van Ministers

EHRM-zaken onder toezicht op 31 december 2025

Zaaknaam	Zaaknummer	Datum uitspraak
J.C.M.	10511/10	26 april 2016
F.C.	29593/17	9 oktober 2018
M.M.	10982/15	9 februari 2021
R.R.C.	21464/15	15 november 2022
A.H.L.	2445/17	15 november 2022
K.A.	8757/20	30 mei 2023
A.M.A.	23048/19	24 oktober 2023
C.J.J.L. e.a.	56896/17, 56910/17, 56914/17, 56917/17 en 57307/17	21 november 2023
M.B.	71008/16	23 april 2024
A.S.M.	29348/18	5 september 2024
J.F.M.	27963/18	5 september 2024
H.H.	24008/20	22 oktober 2024
W.L.M.A.	4470/21	10 december 2024
N.S.S.	45644/18	15 april 2025

EHRM-zaken waarvan toezicht is beëindigd in 2025

Zaaknaam	Zaaknummer	Datum afsluitende resolutie
C.M.C.	34507/16	15 oktober 2025

Bijlage II:

Verenigde Naties

Algemene gegevens

In het jaar 2025 werden door de VN-verdragscomités:

- vier nieuwe verzoekschriften ter kennis gebracht.

Mensenrechtencomité

Beslissingen

Zaaknaam	Zaaknummer	Datum
G.F.S.	3650/2019	17 juli 2025

Zaken in behandeling op 31 december 2025

Zaaknaam	Zaaknummer	Artikel IVBPR
A.Z.	3868/2021	art. 14
D.K.	3768/2020	artt. 2, 7 en 8
F.K.F.	3907/2021	artt. 2 en 17
G.V.B.	3720/2020	artt. 14 en 17
J.D.A.S.	4477/2023	art. 14
J.H.	4823/2025	art. 27
J.P.M.L. en M.K.	4019/2021	artt. 7, 9, 10, 14, 15 en 17
N.J.S.C.	4015/2021	artt. 2, 6 en 7
R.L.K.	3721/2020	artt. 2, 14 en 17
R.V.D.B.	4268/2022	art. 14
S.D.N.	4705/2024	art. 14
S.H. e.a.	3281/2018	artt. 2, 6, 7, 17, 19, 24 en 26
S.Z.	4851/2025	artt. 2, 6, 7, 9, 12, 14, 15, 17, 23 en 24
V.G.	3856/2020	artt. 2, 15 en 26

Comité voor de Uitbanning van Discriminatie van Vrouwen

Beslissing/Zienswijze

Zaaknaam	Zaaknummer	Datum
S.V.	162/2020	17 februari 2025

Zaken in behandeling op 31 december 2025

Zaaknaam	Zaaknummer	Artikel CEDAW
J.C.V.	194/2022	artt. 1, 2, 3, 5, 6 en 12
F.A.	202/2023	artt. 1 en 2
M.E.V.B.	212/2023	artt. 5 en 16

Comité tegen Foltering

Zaken in behandeling op 31 december 2025

Zaaknaam	Zaaknummer	Artikel CAT
V.R.	1103/2021	art. 3

Comité voor de Uitbanning van Rassendiscriminatie

Zaken in behandeling op 31 december 2025

Zaaknaam	Zaaknummer	Artikel CERD
H.Z	94/2025	artt. 5, 1 en 2
S.C.	95/2025	artt. 5, 1 en 2

Deze brochure is een uitgave van:
Het ministerie van Buitenlandse Zaken
Postbus 20061 | 2500 EB Den Haag
www.rijksoverheid.nl
© Buitenlandse Zaken | mei 2026

17BUZ111759 | N